

Αριθμ. Πρωτ. ΑΝΑΦΟΡΩΝ: 2156
Ημερομ. Κατάθεσης: 19/4/2022

Προς το Προεδρείο της Βουλής των Ελλήνων

ΑΝΑΦΟΡΑ
για τους κ.κ. υπουργούς

- Μετανάστευσης και Ασύλου

- Προστασίας του Πολίτη

Θέμα: Καταχρηστικές πρακτικές της Ελληνικής Αστυνομίας κατά τις επαναπροωθήσεις

Οι βουλευτές του ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ Νίκος Φίλης και Γιώργος Ψυχογιός καταθέτουν ως αναφορά προς τους υπουργούς Μετανάστευσης και Ασύλου και Προστασίας του Πολίτη την Αναφορά της Human Rights Watch με τίτλο "Τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα: Η Ελλάδα χρησιμοποιεί μετανάστες σε επαναπροωθήσεις" σχετικά με τις εγκληματικές επαναπροωθήσεις στον Έβρο και το Αιγαίο. Τα όσα περιγράφονται έρχονται σε πλήρη αντίθεση με την πρακτική που ακολουθείται για την υποδοχή των Ουκρανών προσφύγων. Η κυβέρνηση Μητσοτάκη εντείνει την απάνθρωπη και ρατσιστική αντιμετώπιση των υπολοίπων προσφύγων, αντί να δίνει σε όλους τους πρόσφυγες τις ίδιες δυνατότητες να αιτηθούν διεθνή προστασία, όπως υποστηρίζει ο ΣΥΡΙΖΑ-ΠΣ και επιβάλλει το Διεθνές Δίκαιο.

Με την Αναφορά καταγγέλλονται η πρακτική της Ελληνικής Αστυνομίας κατά τις επαναπροωθήσεις. Η Human Rights Watch ισχυρίζεται ότι έχει τεκμηριώσει ακόμη και τη χρησιμοποίηση άλλων μεταναστών σε ρόλο αστυνομίας για την πραγματοποίηση των επαναπροωθήσεων. Ειδικότερα, σύμφωνα με την Αναφορά, η οποία βασίζεται σε συνεντεύξεις 26 Αφγανών μεταναστών και αιτούντων άσυλο, θύματα των ανωτέρω πρακτικών, η ελληνική αστυνομία συλλαμβάνει αιτούντες άσυλο στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα στον ποταμό Έβρο, αφήνοντάς τους ημίγυμνους στις περισσότερες περιπτώσεις και κλέβοντάς τους τα χρήματα, τα κινητά τους τηλέφωνα και τα άλλα υπάρχοντά τους και εν συνεχεία τους παραδίδει σε μασκοφόρους άνδρες, οι οποίοι τους υποχρεώνουν να επιβιβαστούν σε μικρές λέμβους, αναγκάζοντάς τους να διασχίσουν τον Έβρο για να φτάσουν στην πλευρά της Τουρκίας.

Η Αναφορά καταλήγει με συστάσεις προς την Ελληνική Κυβέρνηση και τις Δικαστικές Αρχές, την Ευρωπαϊκή Επιτροπή, καθώς και τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex).

Επισυνάπτεται η σχετική Αναφορά

Παρακαλούμε για την απάντηση και τις σχετικές ενέργειες και να μας ενημερώσετε σχετικά.

Αθήνα, 14-4-2022

Οι καταθέτοντες βουλευτές

Φίλης Νίκος
Ψυχογιός Γιώργος
Αναγνωστοπούλου Σία
Βαγενά Άννα
Βαρδάκης Σωκράτης
Βαρεμένος Γιώργος
Βασιλικός Βασίλης
Βέττα Καλλιόπη
Βίτσας Δημήτρης
Γκιόλας Γιάννης
Δρίτσας Θοδωρής
Ηγουμενίδης Νίκος
Θραψανιώτης Μανόλης
Μάρκου Κώστας
Μπάρκας Κώστας
Μωραΐτης Θάνος
Νοτοπούλου Κατερίνα
Παπαδόπουλος Σάκης
Πέρκα Θεοπίστη
Πούλου Γιώτα
Σπίρτζης Χρήστος
Συρμαλένιος Νίκος
Τριανταφυλίδης Αλέξανδρος

HUMAN
RIGHTS
WATCH

«Τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα»

Η Ελλάδα χρησιμοποιεί μετανάστες σε ρόλο αστυνομίας σε επαναπροωθήσεις

«Τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα»

Η Ελλάδα χρησιμοποιεί μετανάστες σε ρόλο αστυνομίας σε
επαναπροωθήσεις

Copyright © 2022 Human Rights Watch

Με την επιφύλαξη παντός δικαιώματος.

Τυπώθηκε στις Ηνωμένες Πολιτείες Αμερικής

ISBN: 978-1-62313-977-3

Σχέδιο εξώφυλλου: Rafael Jimenez

Η Human Rights Watch υπερασπίζεται τα δικαιώματα των ανθρώπων σε όλο τον κόσμο. Διερευνούμε σε βάθος τις καταχρηστικές πρακτικές, αποκαλύπτουμε πλήρως τα γεγονότα και ασκούμε πίεση σε όσους έχουν την εξουσία να διασφαλίσουν τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και την απονομή της δικαιοσύνης. Η Human Rights Watch είναι μια ανεξάρτητη διεθνής οργάνωση που δραστηριοποιείται στο πλαίσιο ενός δυναμικού κινήματος για την προάσπιση της ανθρώπινης αξιοπρέπειας και την προώθηση του αγώνα για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων για όλους.

Η Human Rights Watch είναι μια διεθνής οργάνωση με προσωπικό σε 40 και πλέον χώρες και γραφεία σε Άμστερνταμ, Βερολίνο, Βηρυτό, Βρυξέλλες, Γενεύη, Γιοχάνεσμπουργκ, Γκόμα, Ζυρίχη, Λονδίνο, Λος Άντζελες, Μόσχα, Ναϊρόμπι, Νέα Υόρκη, Ουάσιγκτον, Παρίσι, Σαν Φρανσίσκο, Σίδνεϊ, Σικάγο, Τόκιο, Τορόντο και Τύνιδα.

Για περισσότερες πληροφορίες επισκεφθείτε τη δικτυακή μας τοποθεσία στο <http://www.hrw.org>

ΑΠΡΙΛΙΟΣ 2022

ISBN: 978-1-62313-977-3

«Τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα»

Η Ελλάδα χρησιμοποιεί μετανάστες σε ρόλο αστυνομίας σε επαναπροωθήσεις

Σύνοψη.....	1
Μεθοδολογία.....	5
Ιστορικό: Το μοτίβο των επαναπροωθήσεων.....	7
Η Τουρκία δεν είναι ασφαλής τρίτη χώρα, και οι επαναπροωθήσεις θα παραβίαζαν οποιαδήποτε συμφωνία για ασφαλή τρίτη χώρα.....	10
Βία και καταχρηστικές πρακτικές από τις ελληνικές αρχές.....	12
Βία και καταχρηστικές πρακτικές υπό συνθήκες κράτησης.....	12
Απάνθρωπες και ταπεινωτικές συνθήκες και κακομεταχείριση σε χώρους κράτησης.....	14
Καμία προσπάθεια προσδιορισμού της ηλικίας των ατόμων που μπορεί να είναι παιδιά και κράτηση γυμνών παιδιών.....	16
Μη διεξαγωγή ιατρικών εξετάσεων και μη παροχή масκών.....	19
Αγνόηση των αιτήσεων ασύλου και παρεμπόδιση της πρόσβασης στο άσυλο.....	20
Οι καταχρηστικές πρακτικές της Ελληνικής Αστυνομίας κατά τις επαναπροωθήσεις.....	21
Χρήση μεταναστών σε ρόλο αστυνομίας για την πραγματοποίηση των επαναπροωθήσεων.....	23
Η Frontex κοιτάει αλλού και δεν αποτρέπει τις καταχρηστικές πρακτικές.....	28
Συστάσεις.....	31
Προς την Ελληνική Κυβέρνηση και τις Δικαστικές Αρχές.....	31
Προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή.....	31
Προς την Frontex, τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής.....	32
Ευχαριστίες.....	33
Παράρτημα: Απάντηση από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας.....	34

Σύνοψη

Οι ελληνικές αρχές, τόσο οι ίδιες όσο και με τη βοήθεια άλλων ατόμων, επιτίθενται, κλέβουν και ξεγυμνώνουν Αφγανούς αιτούντες άσυλο και άλλους μετανάστες, συμπεριλαμβανομένων παιδιών, πριν τους επαναπροωθήσουν με συνοπτικές διαδικασίες στην Τουρκία μέσω του ποταμού Έβρου. Χρησιμοποιούν άνδρες που φαίνονται να κατάγονται από τη Μέση Ανατολή ή τη Νότια Ασία για να εξαναγκάζουν γυμνούς ή ημίγυμνους μετανάστες να επιβιβαστούν σε μικρές λέμβους, να τους οδηγούν στο μέσο του Έβρου, που είναι το χερσαίο σύνορο μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας, και να τους σπρώχνουν με τη βία μέσα στο παγωμένο νερό, αναγκάζοντάς τους να διασχίσουν το ποτάμι για να φτάσουν στην τουρκική όχθη. Οι άνδρες αυτοί φορούν συχνά μπαλακλάβες για να κρύβουν το πρόσωπό τους και μαύρα ρούχα ή ένδυμα παραλλαγής.

Η παρούσα αναφορά βασίζεται στις συνεντεύξεις 26 Αφγανών, 23 από τους οποίους επαναπροωθήθηκαν το διάστημα μεταξύ Σεπτεμβρίου 2021 και Φεβρουαρίου 2022 στα χερσαία σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία. Οι 23 άνδρες, δύο γυναίκες και ένα αγόρι περιέγραψαν τη διέλευσή τους από την Τουρκία προς την Ελλάδα, τη σύλληψή τους από τις ελληνικές αρχές ή από άνδρες που θεωρούσαν ότι ανήκαν στις ελληνικές αρχές, το διάστημα που ήταν υπό κράτηση –που συνήθως δεν ξεπερνούσε το 24ωρο– όπου είχαν περιορισμένη ή καθόλου πρόσβαση σε φαγητό ή πόσιμο νερό και την επαναπροώθησή τους στην Τουρκία μέσω του ποταμού Έβρου.

Οι άνδρες και το αγόρι που παραχώρησαν συνέντευξη στη Human Rights Watch δήλωσαν ότι οι ελληνικές αρχές τους ξυλοκόπησαν σε διάφορες φάσεις: όταν τους συνέλαβαν, όσο βρίσκονταν υπό κράτηση ή ενώ τους ανάγκαζαν να πέσουν μέσα στα νερά του ποταμού Έβρου. Τα είκοσι δύο από τα 26 άτομα που παραχώρησαν συνέντευξη είπαν ότι κάποια στιγμή οι ελληνικές αρχές τούς εξανάγκασαν να μείνουν μόνο με τα εσώρουχα ή να γυμνωθούν εντελώς. Όλοι δήλωσαν ότι οι ελληνικές αρχές τους έκλεψαν τα χρήματα, τα κινητά τους τηλέφωνα και τα άλλα υπάρχοντά τους.

Οι ελληνικές αρχές έθεσαν υπό καθεστώς κράτησης 20 από τα άτομα που παραχώρησαν συνέντευξη στη Human Rights Watch. Κανένας από αυτούς δεν είχε καταχωριστεί σωστά – από κανέναν δεν λήφθηκαν αποτυπώματα ούτε τραβήχτηκαν φωτογραφίες ούτε διενεργήθηκε οποιουδήποτε είδους επίσημη συνέντευξη– και σε καμία στιγμή από τη

στιγμή της σύλληψής τους μέχρι την απέλασή τους δεν τους δόθηκε η δυνατότητα να υποβάλουν αίτηση ασύλου.

Στα χερσαία σύνορα με την Τουρκία, 16 άνθρωποι ανέφεραν ότι οι λέμβοι που χρησιμοποιήθηκαν για την επιστροφή τους στην Τουρκία οδηγούνταν από μη Έλληνες άνδρες που μιλούσαν αραβικά ή νοτιοασιατικές γλώσσες γνωστές στους μετανάστες. Όλοι ανέφεραν ότι η ελληνική αστυνομία βρισκόταν σε κοντινή απόσταση όταν οι άνδρες αυτοί έδιναν εντολή στους μετανάστες να επιβιβαστούν στις μικρές λέμβους. Αυτοί οι μη Έλληνες άνδρες φορούσαν συχνά μαύρες στολές ή ένδυμα παραλλαγής, καθώς και μπαλακλάβες που τις φορούσαν για να μην φαίνεται το πρόσωπό τους. Όλοι πλην πέντε από τα άτομα που παραχώρησαν συνέντευξη είπαν ότι οι άνδρες που οδηγούσαν τις λέμβους τούς υποχρέωσαν να αποβιβαστούν από αυτές στο μέσο του ποταμού Έβρου, όπου εκεί τους ανάγκασαν να διασχίσουν κολυμπώντας τον ποταμό μέχρι την τουρκική όχθη, σε παγωμένα νερά που μερικές φορές τους έφταναν μέχρι το σαγόνι.

Αρκετοί από τους ερωτηθέντες δήλωσαν ότι ενώ βρίσκονταν υπό κράτηση από τις ελληνικές αρχές επιβολής του νόμου, είδαν και άλλους αστυνομικούς να φορούν στολές είτε με γερμανική είτε με αυστριακή σημαία, αλλά ότι αυτοί οι αστυνομικοί δεν αλληλεπιδρούσαν μαζί τους ή δεν προσπαθούσαν να επέμβουν στην κατάσταση. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), διατηρεί τη μεγαλύτερη επιχειρησιακή δύναμη στην Ελλάδα με περισσότερους από 650 προσκεκλημένους υπαλλήλους.

Τα ευρήματα αυτής της αναφοράς έρχονται να προστεθούν στα ολοένα και αυξανόμενα στοιχεία για καταχρηστικές πρακτικές που έχουν συγκεντρώσει μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ) και μέσα μαζικής ενημέρωσης, τα οποία αφορούν εκατοντάδες ανθρώπους διαφόρων εθνικοτήτων, περιλαμβανομένων των Σύριων, που συνελήφθηκαν και επαναπροωθήθηκαν από τον Έβρο από εκπροσώπους των ελληνικών αρχών επιβολής του νόμου από τον Μάρτιο του 2020 – το επίμαχο διάστημα της αντιπαράθεσης μεταξύ της Ελλάδας και της Τουρκίας στα χερσαία σύνορα. Οι ΜΚΟ και τα μέσα μαζικής ενημέρωσης αναφέρουν επίσης επίμονους ισχυρισμούς ότι το προσωπικό της Ελληνικής Ακτοφυλακής εγκαταλείπει παρανόμως τους μετανάστες –μαζί και αυτούς που έφτασαν στις ακτές των ελληνικών νησιών– στη θάλασσα, σε φουσκωτές λέμβους χωρίς μηχανή, ρυμουλκούν τις λέμβους που μεταφέρουν μετανάστες στα τουρκικά ύδατα ή αναχαιτίζουν, αχρηστεύουν

και επιτίθενται σε βάρκες με μετανάστες. Η Human Rights Watch δημοσίευσε μια σχετική αναφορά τον Ιούλιο του 2020.¹

Σχολιάζοντας τα ευρήματα αυτής της αναφοράς, ο Υποστράτηγος Δημήτριος Μάλλιος, Προϊστάμενος Κλάδου Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων της ΕΛ.ΑΣ. συνέταξε μια λεπτομερή επιστολή, η οποία έχει επισυναφθεί στο τέλος αυτής της έκθεσης, αρνούμενος τα ευρήματα και τους ισχυρισμούς για διάπραξη αξιόποινων πράξεων, και υποστηρίζοντας ότι «οι αστυνομικές Υπηρεσίες και το προσωπικό τους θα εξακολουθήσουν να επιχειρούν αδιαλείπτως, με επαγγελματισμό, σύννομα και με τη δέουσα ταχύτητα, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποτελεσματική διαχείριση των προσφύγων/μεταναστευτικών ορών, με τρόπο που να διασφαλίζει, αφενός, τα δικαιώματα των ίδιων των αλλοδαπών, αφετέρου την προστασία των πολιτών, ιδίως των παραμεθόριων περιοχών πρώτης γραμμής εισόδου».

Η ελληνική κυβέρνηση θα πρέπει να παύσει άμεσα όλες τις επαναπροωθήσεις από το έδαφός της, να διασφαλίσει τη δίκαιη μεταχείριση των ανθρώπων που αναζητούν ένα ασφαλές περιβάλλον στην Ελλάδα και να παράσχει πρόσβαση στις διαδικασίες ασύλου σε όποιον το ζητήσει. Οι ελληνικές δικαστικές αρχές, και συγκεκριμένα ο Εισαγγελέας του Αρείου Πάγου, θα πρέπει να διεξάγουν μια σχολαστική και αμερόληπτη έρευνα με διαφανή τρόπο όσον αφορά τους ισχυρισμούς ότι το ελληνικό προσωπικό επιβολής του νόμου εμπλέκεται σε ενέργειες που θέτουν τη ζωή και την ασφάλεια των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο σε κίνδυνο. Θα πρέπει να επιβληθούν πειθαρχικές και ποινικές κυρώσεις, κατά περίπτωση, σε όποιους ένστολους αποδειχθεί ότι έχουν συμμετάσχει σε τέτοιου είδους παράνομες ενέργειες, αλλά και στους διοικητές τους.

Παροτρύνουμε το ελληνικό νομοθετικό σώμα να διενεργήσει άμεσα έρευνα όσον αφορά τους ισχυρισμούς για συλλογικές απελάσεις και βία στα σύνορα, και να διευκρινιστεί κατά πόσον κρατικοί λειτουργοί έχουν λάβει οδηγίες από κυβερνητικούς αξιωματούχους που οδηγούν σε ενέργειες οι οποίες όχι μόνο είναι παράνομες αλλά θέτουν σε κίνδυνο και τη ζωή και την ασφάλεια των εκτοπισμένων ατόμων.

¹ “Ελλάδα: Να διερευνηθούν οι Επαναπροωθήσεις και οι Συλλογικές Απελάσεις», Δελτίο τύπου της Human Rights Watch, 16 Ιουλίου 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/07/16/greece-investigate-pushbacks-collective-expulsions#>.

Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, η οποία παρέχει οικονομική στήριξη στην ελληνική κυβέρνηση για τον έλεγχο των μεταναστευτικών ροών, περιλαμβανομένης της περιοχής του Έβρου και του Αιγαίου Πελάγους, θα πρέπει να ζητήσει άμεσα από την Ελλάδα να παύσει όλες τις επιστροφές μεταναστών και αιτούντων άσυλο στην Τουρκία με συνοπτικές διαδικασίες, να ασκήσει πίεση στις αρχές να συστήσουν έναν ανεξάρτητο μηχανισμό παρακολούθησης των συνόρων που θα διερευνά τους ισχυρισμούς περί χρήσης βίας στα σύνορα και να διασφαλίσει ότι κανένα μέρος της οικονομικής στήριξης που λαμβάνει δεν χρησιμοποιείται για παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων και του κοινοτικού δικαίου, μέσω - μεταξύ άλλων - και της αναστολής της εν λόγω στήριξης μέχρι να παύσουν οι καταχρηστικές πρακτικές. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα πρέπει, επίσης, να κινήσει νομικές διαδικασίες κατά της Ελλάδας για την παραβίαση του κοινοτικού δικαίου που απαγορεύει τις συλλογικές απελάσεις.

Η Frontex οφείλει να παρακολουθεί και να κάνει δημόσιες αναφορές για τη συμμόρφωση των ελληνικών δυνάμεων ασφαλείας με το ευρωπαϊκό και το διεθνές δίκαιο για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες καθώς και τη συμμόρφωση από τους εκπροσώπους τους και όσους έχουν σταλεί από άλλα κράτη μέλη. Επίσης, η Frontex θα πρέπει να γνωστοποιήσει στο Διοικητικό Συμβούλιο και τις ελληνικές αρχές την πρόθεσή της να ενεργοποιήσει το άρθρο 46 του κανονισμού της, βάσει του οποίου έχει το καθήκον να αναστείλει ή να παύσει επιχειρήσεις σε περίπτωση σοβαρών καταχρηστικών πρακτικών, εάν η Ελλάδα δεν προβεί σε σαφείς βελτιώσεις ώστε να σταματήσουν αυτές οι καταχρηστικές πρακτικές εντός τριών μηνών. Μέχρι σήμερα, έχει ενεργοποιήσει το άρθρο 46 μόνο μία φορά, στην Ουγγαρία στις αρχές του 2021, μετά από απόφαση ευρωπαϊκού δικαστηρίου. Το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να συνεχίσει τον εξονυχιστικό έλεγχο της Frontex όσον αφορά την αδυναμία της να παρακολουθήσει και να επέμβει αποτρέποντας τις συλλογικές απελάσεις και άλλες καταχρηστικές πρακτικές στις περιοχές όπου επιχειρεί στα ελληνοτουρκικά σύνορα.

Μεθοδολογία

Η παρούσα έκθεση βασίζεται σε συνεντεύξεις με 26 Αφγανούς (23 άνδρες, δύο γυναίκες, και ένα παιδί) οι οποίοι περιέγραψαν 30 περιστατικά επαναπροωθήσεων το διάστημα μεταξύ Σεπτεμβρίου 2021 και Φεβρουαρίου 2022. Τρεις από τους άνδρες που παραχώρησαν συνέντευξη περιέγραψαν επίσης τέσσερις ακόμη επαναπροωθήσεις από τον Μάρτιο ή Απρίλιο 2020, Μάιο ή Ιούνιο 2021 και Ιούλιο 2021. Και οι δύο γυναίκες που παραχώρησαν συνέντευξη περιέγραψαν επαναπροωθήσεις που έλαβαν χώρα τον Μάιο 2021. Δεν είναι σίγουρο ότι πρόκειται για διαφορετικά μεταξύ τους περιστατικά επαναπροώθησης, καθώς δεν μπορέσαμε να διαπιστώσουμε ποιοι από τους ερωτηθέντες ήταν μαζί με άλλους ερωτηθέντες στην ίδια ομάδα ατόμων που επαναπροωθήθηκαν. Μολονότι δεν μπορούμε να εκτιμήσουμε το συνολικό αριθμό των ανθρώπων που επαναπροωθήθηκαν σε αυτά τα περιστατικά, ήταν όλες συλλογικές απελάσεις, μερικές φορές μεγάλων ομάδων που είχαν συγκεντρωθεί στους ελληνικούς χώρους κράτησης, άλλες ανεπίσημες, μικρότερων ομάδων που είχαν συλληφθεί κατά τη διέλευσή τους στην Ελλάδα.

Αυτές οι 26 συνεντεύξεις έγιναν τηλεφωνικά από τον Νοέμβριο του 2021 μέχρι τον Μάρτιο του 2022. Όλες οι συνεντεύξεις πλην μίας έγιναν στα νταρί με την αρωγή μεταφραστή/στριας). Μία συνέντευξη πραγματοποιήθηκε στα Αγγλικά με μεταφραστή/στρια σε ετοιμότητα να βοηθήσει όπου χρειαζόταν.

Οι συνεντεύξεις πραγματοποιήθηκαν σε ιδιωτικούς χώρους –είτε κατ' ιδίαν είτε με την παρουσία των στενών συγγενών του ερωτηθέντα– ενώ δίνονταν εξασφαλίσεις περί τήρησης της εχεμύθειας. Οι ερευνητές ενημέρωσαν όλα τα άτομα που παραχώρησαν συνέντευξη για τον σκοπό και τον οικειοθελή χαρακτήρα των συνεντεύξεων, και τους τρόπους με τους οποίους η Human Rights Watch θα χρησιμοποιούσε τις πληροφορίες. Σε όλους τους συμμετέχοντες επισημάνθηκε ότι είχαν το δικαίωμα να αρνηθούν να απαντήσουν σε ερωτήσεις ή να διακόψουν ανά πάσα στιγμή τη συνέντευξη. Οι ερευνητές εξήγησαν στους συμμετέχοντες ότι η παραχώρηση της συνέντευξης δεν θα συνοδευόταν από αμοιβή, εξυπηρέτηση ή άλλο προσωπικό όφελος. Για λόγους προστασίας του απορρήτου, χρησιμοποιούνται ψευδώνυμα για όλους τους Αφγανούς ερωτηθέντες.

Η Human Rights Watch μίλησε και με δύο τοπικές μη κυβερνητικές οργανώσεις με έδρα την Τουρκία και την Ελλάδα αντίστοιχα, οι οποίες καταγράφουν τη χρήση καταχρηστικών πρακτικών στα σύνορα και την ύπαρξη ελεγμένων αναφορών, περιλαμβανομένων άρθρων στα μέσα μαζικής ενημέρωσης, με θέμα τις εν λόγω πρακτικές.

Στις 7 Φεβρουαρίου 2022, η Human Rights Watch συνέταξε επιστολή προς την ΕΛ.ΑΣ., το ελληνικό Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου και το ελληνικό Υπουργείο Δημόσιας Τάξης και Προστασίας του Πολίτη παρουσιάζοντάς τους μια σύνοψη των ευρημάτων. Η ΕΛ.ΑΣ. απάντησε στην επιστολή της Human Rights Watch την 1η Μαρτίου 2022 και η επιστολή απάντησης επισυνάπτεται στο τέλος της παρούσας έκθεσης ως παράρτημα.

Στις 15 Μαρτίου 2022, η Human Rights Watch συνέταξε μια επιστολή προς τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) στην οποία παρουσίαζε μια σύνοψη των ευρημάτων. Μέχρι τη στιγμή της δημοσίευσης, δεν έχουμε ακόμη λάβει απάντηση.

Ιστορικό: Το μοτίβο των επαναπροωθήσεων

Η Human Rights Watch καταγράφει τις ενέργειες επαναπροώθησης μεταναστών και αιτούντων άσυλο από τις ελληνικές αρχές μέσω των χερσαίων και των θαλάσσιων συνόρων με την Τουρκία από το 2008.² Οι εκθέσεις μας συγκλίνουν με άλλες εκθέσεις από μη κυβερνητικές οργανώσεις (ΜΚΟ), μέσα μαζικής ενημέρωσης, το Συμβούλιο της Ευρώπης και την Ύπατη Αρμοστεία των Ηνωμένων Εθνών για τους Πρόσφυγες (UNHCR) όσον αφορά τις καταχρηστικές πρακτικές κατά των μεταναστών και αιτούντων άσυλο κατά τη διάρκεια επαναπροωθήσεων στον ποταμό Έβρο και στο Αιγαίο Πέλαγος.³ Μολονότι ο αριθμός των καταγεγραμμένων χερσαίων και θαλάσσιων αφίξεων στην Ελλάδα από την Τουρκία παρουσιάζει φθίνουσα πορεία από το 2018,⁴ ελλείπουν επίσημα στοιχεία για τον αριθμό των επαναπροωθήσεων το 2021 και το 2022.⁵

Οι επαναπροωθήσεις παραβιάζουν πολλούς κανόνες και νόμους για τα ανθρώπινα δικαιώματα, όπως την απαγόρευση της συλλογικής απέλασης βάσει της Ευρωπαϊκής Σύμβασης Δικαιωμάτων του Ανθρώπου, το δικαίωμα στη διεξαγωγή δίκαιης δίκης βάσει του Διεθνούς Συμφώνου για τα Ατομικά και Πολιτικά Δικαιώματα, το δικαίωμα αίτησης ασύλου

² «Ελλάδα: Βία κατά των αιτούντων άσυλο στα σύνορα», Δελτίο τύπου της Human Rights Watch, 17 Μαρτίου 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/03/17/greece-violence-against-asylum-seekers-border>; «Ελλάδα: Βίαιες απωθήσεις (pushbacks) στα σύνορα με την Τουρκία», 18 Δεκεμβρίου 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/12/18/greece-violent-pushbacks-turkey-border>; «Ελλάδα: Να διερευνηθούν οι επαναπροωθήσεις και οι συλλογικές απελάσεις», 16 Ιουλίου 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/07/16/greece-investigate-pushbacks-collective-expulsions>; *Stuck in a Revolving Door: Iraqis and Other Asylum Seekers and Migrants at the Greece/Turkey Entrance to the European Union*, Νοέμβριος 2008, <https://www.hrw.org/report/2008/11/26/stuck-revolving-door/iraqis-and-other-asylum-seekers-and-migrants-greece/turkey>.

³ Βλέπε Amnesty International, «Greece: Violence, Lies, and Pushbacks» Ιούλιος 2021, <https://www.amnesty.org/en/wp-content/uploads/2021/07/EUR2543072021ENGLISH.pdf> (accessed March 17, 2022), Border Violence Monitoring Network (BVMN), «Violence within State Borders: Greece», October 27, 2020, <https://www.borderviolence.eu/internal-violence-greece/> (accessed March 17, 2022); Nektaria Stamouli, «Violence at Greek border as migrants head for Europe», Politico, February 29, 2020, <https://www.politico.eu/article/syria-migration-turkey/> (accessed March 17, 2022); «Greek authorities should investigate allegations of pushbacks and ill-treatment of migrants, ensure an enabling environment for NGOs and improve reception conditions», letter from Dunja Mijatović, the Council of Europe Commissioner for Human Rights, Council of Europe, May 12, 2021, <https://www.coe.int/en/web/commissioner/-/greek-authorities-should-investigate-allegations-of-pushbacks-and-ill-treatment-of-migrants-ensure-an-enabling-environment-for-ngos-and-improve-recept> (accessed March 17, 2022); Anthee Carassava, «UNHCR, EU Slam Greece Over Migrant Pushbacks, Abuse», VOA, November 21, 2020, https://www.voanews.com/a/europe_unhcr-eu-slam-greece-over-migrant-pushbacks-abuse/6198674.html (accessed March 17, 2022).

⁴ The UN Refugee Agency (UNHCR), «Operational Data Portal, Refugee Situations, Greece», last updated March 13, 2022, <https://data2.unhcr.org/en/situations/mediterranean/location/5179> (accessed March 17, 2022).

⁵ Lauren Markham, «How Greece Secretly Adopted the World's Most Brazen—and Brutal—Way of Keeping Out Refugees», Mother Jones, March-April 2022, <https://www.motherjones.com/politics/2022/03/pushback-greece-lesbos-refugees-asylum-seekers-ukraine/> (accessed March 23, 2022).

βάσει του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ και την αρχή της μη επαναπροώθησης βάσει της Σύμβασης του 1951 για το καθεστώς των προσφύγων.⁶

Η ελληνική κυβέρνηση αρνείται συστηματικά κάθε συμμετοχή σε επαναπροωθήσεις, χαρακτηρίζοντας αυτούς τους ισχυρισμούς «ψευδείς ειδήσεις» ή «τουρκική προπαγάνδα» και καταστέλλει, ακόμη και μέσω της απειλής για επιβολή ποινικών κυρώσεων, όσους αναφέρουν τέτοια περιστατικά.⁷

Στις 20 Αυγούστου 2021, μετά την πρόσφατη ολοκλήρωση ενός φράκτη κατά μήκος των χερσαίων συνόρων με την Τουρκία 25 μιλίων, ο τότε Υπουργός Προστασίας του Πολίτη, κ. Μιχάλης Χρυσοχοΐδης δήλωσε σχετικά, «Η αφγανική κρίση...δημιουργεί πιθανότητες για μεταναστευτικές ροές».⁸ Την 1η Οκτωβρίου 2021, ο Πρωθυπουργός κ. Κυριάκος Μητσοτάκης δήλωσε ότι η Ελλάδα «δεν πρόκειται να δεχτεί την επανάληψη των ανεξέλεγκτων μεταναστευτικών ροών όπως εκείνες που είχαμε το 2015».⁹

Στις 21 Φεβρουαρίου, ο Υπουργός Μετανάστευσης και Ασύλου, κ. Νότης Μητράκης, δήλωσε τα εξής: «Η Ελλάδα προστατεύει τα εξωτερικά σύνορα της Ευρωπαϊκής Ένωσης, σε πλήρη συμμόρφωση με το διεθνές δίκαιο και με πλήρη σεβασμό του Χάρτη των

⁶ Βλέπε "Term: push-back," European Center for Constitutional and Human Rights, undated, <https://www.echr.eu/en/glossary/push-back/> (accessed March 17, 2022); European Court of Human Rights, "Factsheet: Collective expulsion of aliens," December 2021, https://www.echr.coe.int/Documents/FS_Collective_expulsions_ENG.pdf (accessed March 17, 2022); European Court of Human Rights, "European Convention on Human Rights, as amended by Protocols Nos. 11, 14 and 15, supplemented by Protocols Nos. 1, 4, 6, 7, 12, 13 and 16," October 2, 2013, https://www.echr.coe.int/Documents/Convention_ENG.pdf (accessed March 17, 2022); BVMN, "Pushbacks and Police Violence – Legal Framework," undated, <https://www.borderviolence.eu/legal-framework/> (accessed March 17, 2022); International Covenant on Civil and Political Rights (ICCPR), adopted December 16, 1966, G.A. Res. 2200A (XXI), 21 U.N. GAOR Supp. (No. 16) at 52, U.N. Doc. A/6316 (1966), 999 U.N.T.S. 171, entered into force March 23, 1976, <https://www.ohchr.org/en/professionalinterest/pages/ccpr.aspx> (accessed March 17, 2022); Charter of Fundamental Rights of the European Union, 2012/C 326/02, October 26, 2012, <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EN/TXT/PDF/?uri=CELEX:12012P/TXT&from=EN> (accessed March 17, 2022); Convention relating to the Status of Refugees, 189 U.N.T.S. 150, entered into force April 22, 1954 and Protocol Relating to the Status of Refugees, 606 U.N.T.S. 267, entered into force October 4, 1967, <https://www.unhcr.org/3b66c2aa10> (accessed March 17, 2022).

⁷ Patrick Kingsley and Karam Shoumali, "Taking Hard Line, Greece Turns Back Migrants by Abandoning Them at Sea," New York Times, published Aug. 14, 2020, updated Oct. 26, 2021, <https://www.nytimes.com/2020/08/14/world/europe/greece-migrants-abandoning-sea.html> (accessed March 17, 2022); Eva Cossé, "Greece Activists Face Intimidation, Threats, Attacks," commentary, Human Rights Watch dispatch, October 8, 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/10/08/greece-activists-face-intimidation-threats-attacks>.

⁸ Rob Picheta and Chris Liakos, "Greece finishes wall on border with Turkey, amid fears of Afghan migrant crisis," CNN, August 21, 2021, <https://www.cnn.com/2021/08/21/europe/greece-turkey-border-wall-completed-scli-intl/index.html> (accessed March 17, 2022).

⁹ Karolina Tagaris, "Greece says will not allow 'uncontrolled' migrant flows from Afghanistan," Reuters, October 1, 2021, <https://www.reuters.com/world/europe/greece-says-will-not-allow-uncontrolled-migrant-flows-afghanistan-2021-10-01/> (accessed March 17, 2022).

Θεμελιωδών Δικαιωμάτων. Οι εθνικές ανεξάρτητες αρχές διερευνούν όλους τους ισχυρισμούς για υποτιθέμενες παραβιάσεις, και ζητάμε ενεργητικά την παροχή αποδεικτικών στοιχείων».¹⁰

Η δήλωσή του ήταν σε απάντηση μιας προηγούμενης δήλωσης την ίδια ημέρα από τον Υπάτο Αρμοστή του ΟΗΕ για τους πρόσφυγες, κ. Filippo Grandi, ο οποίος δήλωσε: «Μας ανησυχούν οι επαναλαμβανόμενες και συνεχείς αναφορές από τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας με την Τουρκία, με την UNHCR να έχει καταγράψει σχεδόν 540 αναφορές περιστατικών ανεπίσημων επιστροφών από την Ελλάδα από τις αρχές του 2020».¹¹

Τον Δεκέμβριο του 2021, ο Συνήγορος του Πολίτη ξεκίνησε να ερευνά την περίπτωση ενός πολίτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης –που απασχολείται στην Frontex, τον ευρωπαϊκό οργανισμό συνοριοφυλακής, που επιχειρεί στον Έβρο στο πλευρό των ελληνικών αρχών– και ισχυρίζεται ότι τον Σεπτέμβριο του 2021, οι Έλληνες συνοριοφύλακες τον εξέλαβαν κατά λάθος για αιτούντα άσυλο, του επιτέθηκαν και ύστερα τον ανάγκασαν να διασχίσει τα σύνορα του Έβρου προς την Τουρκία μαζί με δεκάδες άλλους μετανάστες.¹² Σύμφωνα με την εφημερίδα *the New York Times* που παραθέτει την ιστορία του, ο πολίτης αυτός δήλωσε ότι ο ίδιος και πολλοί άλλοι μετανάστες με τους οποίους τελούσε υπό κράτηση είχαν ξυλοκοπηθεί και γυμνωθεί, και ότι η αστυνομία είχε κατασχέσει τα κινητά τους τηλέφωνα, χρήματα και έγγραφα.¹³ Οι προσπάθειές του να πει στην αστυνομία ποιος ήταν αντιμετωπίστηκαν με γέλια και ξυλοδαρμούς, δήλωσε σχετικά.¹⁴ Πρόσθεσε ότι τον μετέφεραν σε μια απομακρυσμένη αποθήκη όπου κρατήθηκε μαζί με τουλάχιστον άλλα 100 άτομα, περιλαμβανομένων γυναικών και παιδιών.¹⁵ Τους υποχρέωσαν να επιβιβαστούν σε λέμβους τις οποίες έσπρωξαν κατά μήκος του ποταμού Έβρου προς το τουρκικό

¹⁰ «Δήλωση του Υπουργού Μετανάστευσης και Ασύλου, κ. Νότη Μητράκη», Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Δελτίο Τύπου, 21 Φεβρουαρίου 2022, <https://migration.gov.gr/en/deltio-typos-dilosi-toy-yπουργoy-metanasteysis-kai-asyloy-k-noti-mitaraki/> (accessed March 17, 2022).

¹¹ “News Comment: UNHCR warns of increasing violence and human rights violations at European borders,” UNHCR news release, February 21, 2022, <https://www.unhcr.org/cy/2022/02/21/news-comment-unhcr-warns-of-increasing-violence-and-human-rights-violations-at-european-borders/> (accessed March 17, 2022).

¹² Matina Stevis-Gridneff, “E.U. Interpreter Says Greece Expelled Him to Turkey in Migrant Roundup,” *New York Times*, December 1, 2021, <https://www.nytimes.com/2021/12/01/world/europe/greece-migrants-interpreter-expelled.html> (accessed March 17, 2022).

¹³ Το ίδιο.

¹⁴ Το ίδιο.

¹⁵ Το ίδιο.

έδαφος.¹⁶ Οι ελληνικές αρχές δήλωσαν ότι ανέθεσαν στην Εθνική Αρχή Διαφάνειας, η οποία στερείται εμπειρίας σε αυτόν τον τομέα, να διεξάγει έρευνα πάνω στο ζήτημα ενώ ο Συνήγορος του Πολίτη είναι ο επίσημος Εθνικός Μηχανισμός για τη διερεύνηση αυθαιρεσιών εκ μέρους των οργάνων επιβολής του νόμου, περιλαμβανομένης της Αστυνομίας και της ελληνικής Ακτοφυλακής.¹⁷

Άλλη μια σχετική αναφορά που αφορούσε πολίτη της ΕΕ έγινε στις 21 Φεβρουαρίου από το *Associated Press*. Μια γυναίκα με διπλή υπηκοότητα (γαλλική και τουρκική), η οποία εγκατέλειψε την Τουρκία μαζί με τον σύζυγό της για να μην φυλακιστεί για πολιτικούς λόγους, ισχυρίζεται ότι οι ελληνικές αρχές εξανάγκασαν την ίδια και τους μετανάστες που ταξίδευαν μαζί της να επιστρέψουν στον ποταμό Έβρο και ύστερα στην Τουρκία.¹⁸ Ανέφερε ότι οι Έλληνες αξιωματικοί την κακομεταχειρίστηκαν και την υποχρέωσαν να επιστρέψει στη χώρα της. Σήμερα βρίσκεται σε τουρκικές φυλακές σύμφωνα με το άρθρο του *Associated Press*.¹⁹ Σύμφωνα με το άρθρο, από το κελί της, κατέθεσε προσφυγή κατά της Ελλάδας στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων.²⁰

Στις 20 Δεκεμβρίου 2021, το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων γνωστοποίησε στην Ελλάδα 32 υποθέσεις 47 αιτούντων άσυλο και μεταναστών οι οποίοι επαναπροωθήθηκαν με βίαιο τρόπο στην Τουρκία από τον Έβρο, την Κρήτη, την Κω, την Κάλυμνο, τη Λέσβο, τη Σάμο ή τη θάλασσα προτού καταφέρουν να φτάσουν σε κάποιο νησί.²¹

Η Τουρκία δεν είναι ασφαλής τρίτη χώρα, και οι επαναπροωθήσεις θα παραβίαζαν οποιαδήποτε συμφωνία για ασφαλή τρίτη χώρα

Τον Ιούνιο 2021, η ελληνική κυβέρνηση δήλωσε ότι η Τουρκία είναι ασφαλής τρίτη χώρα για αιτούντες άσυλο από το Αφγανιστάν, το Μπαγκλαντές, το Πακιστάν, τη Σομαλία,

¹⁶ Το ίδιο.

¹⁷ Το ίδιο.

¹⁸ Renata Brito, "From Turkish jail, French woman accuses Greece of 'pushback,'" AP, February 18, 2022, <https://apnews.com/article/middle-east-france-prisons-greece-europe-1c58212ff10310deebae2b769d31e386> (accessed March 17, 2022).

¹⁹ Το ίδιο.

²⁰ Το ίδιο.

²¹ Panayote Dimitras, "32 Eurotrials against Greece for pushbacks started - Deafening silence by the media" ("Ξεκίνησαν 32 Ευρωδίκες Ελλάδας για επαναπροωθήσεις – Εκκωφαντική αποσιώπηση από ΜΜΕ"), Racist Crimes Watch, December 23, 2021, <https://racistcrimeswatch.wordpress.com/2021/12/23/1-1283/> (accessed March 17, 2022).

επιπλέον της Συρίας, που βρίσκεται στη συγκεκριμένη λίστα από το 2016.²² Οι άνθρωποι από χώρες για τις οποίες η Τουρκία θεωρείται «ασφαλής τρίτη χώρα» περνούν από μια εσπευσμένη διαδικασία εισδοχής όταν καταθέτουν αιτήσεις χορήγησης ασύλου με την είσοδό τους σε ελληνικό έδαφος, προκειμένου να καθοριστεί εάν μπορούν να επιστραφούν στην Τουρκία για να εξεταστεί η αίτησή τους εκεί. Τον Ιούνιο του 2021, η κυβέρνηση διέυρνε τις διαδικασίες εισδοχής σε όλη την επικράτεια.²³ Η Τουρκία δεν πληροί τα κριτήρια της ΕΕ ώστε να θεωρηθεί ασφαλής τρίτη χώρα στην οποία μπορεί να επιστραφεί ένας αιτών άσυλο, στα οποία κριτήρια περιλαμβάνεται ο σεβασμός της αρχής των μη επαναπροωθήσεων.²⁴ Από τον Ιούλιο του 2019, η Τουρκία έχει απελάσει εκατοντάδες Σύριους από τουρκικές πόλεις, εκθέτοντας όσους επιστράφηκαν με τη βία από την Ελλάδα στον κίνδυνο περαιτέρω επαναπροώθησης στη Συρία.²⁵ Τον Φεβρουάριο του 2022, αναφέρθηκε ότι η Τουρκία απέλασε τουλάχιστον 150 Σύριους στη Συρία παρά το γεγονός ότι υπάγονταν σε καθεστώς προστασίας.²⁶ Σε κάθε περίπτωση, οι άνθρωποι που επιστρέφονται με συνοπτικές διαδικασίες στην Τουρκία μέσω του Έβρου δεν επιστρέφονται βάσει κάποιας συμφωνίας αλλά εντελώς ανεπίσημα χωρίς να ακολουθούνται οι νομότυπες διαδικασίες και χωρίς εκέγγυα ότι η Τουρκία θα εξετάσει τα αιτήματά τους.

²² «Ασφαλή τρίτη χώρα χαρακτηρίζει για πρώτη φορά η ελληνική νομοθεσία την Τουρκία. Αφορά αιτούντες άσυλο από Συρία, Αφγανιστάν, Πακιστάν, Μπαγκλαντές και Σομαλία», Ελληνική Δημοκρατία, Υπουργείο Μετανάστευσης και Ασύλου, Δελτίο Τύπου, 7 Ιουνίου 2021, <https://migration.gov.gr/en/asfali-triti-chora-charaktirizei-gia-proti-fora-i-elliniki-nomothesia-tin-toyrkia-afora-aitoyntes-asylo-apo-syria-afganistan-pakistan-mpagklantes-kai-somalia/> (accessed March 17, 2022). Βλέπε επίσης Advocacy Letter: Implementation of the Safe Third Country Concept in Greece,” Refugees International advocacy letter, March 8, 2022, <https://www.refugeesinternational.org/reports/2022/3/8/implementation-of-the-safe-third-country-concept-in-greece> (accessed March 23, 2022).

²³ “Joint Ministerial Decision 42799/2021” (“Κοινή Υπουργική Απόφαση 42799/2021”), Government Gazette 2425 / Β / 7-6-2021, <https://www.e-nomothesia.gr/kat-allodapoi/prosphuges-politiko-asulo/koine-upourgike-apophase-42799-2021.html> (accessed March 23, 2022).

²⁴ “Greece deems Turkey ‘safe,’ but refugees are not,” Action for education ARSIS, Danish Refugee Council, et al. press release, ReliefWeb, June 14, 2021, <https://reliefweb.int/report/greece/greece-deems-turkey-safe-refugees-are-not-substantive-examination-asylum-applications> (accessed March 17, 2022); “EU: Don’t Send Syrians Back to Turkey,” Human Rights Watch news release, June 20, 2016, <https://www.hrw.org/news/2016/06/20/eu-dont-send-syrians-back-turkey#>.

²⁵ “Turkey: Syrians Being Deported to Danger,” Human Rights Watch news release, October 24, 2019, <https://www.hrw.org/news/2019/10/24/turkey-syrians-being-deported-danger>.

²⁶ Harun al-Aswad, “Turkey accused of sending scores of refugees back to Syria,” Middle East Eye, February 2, 2022, <https://www.middleeasteye.net/news/turkey-syria-refugees-deported-scores> (accessed March 17, 2022).

Βία και καταχρηστικές πρακτικές από τις ελληνικές αρχές

Όλοι οι άνδρες που παραχώρησαν συνέντευξη στη Human Rights Watch έδωσαν μαρτυρίες είτε ως θύματα είτε ως αυτόπτες μάρτυρες για την ελληνική αστυνομία ή τους άνδρες που θεωρούσαν ότι ήταν η ελληνική αστυνομία και οι οποίοι τους ξυλοκόπησαν ή τους κακοποίησαν με άλλον τρόπο και άλλους που ήταν μαζί τους σε τουλάχιστον ένα από τρία χρονικά σημεία: (1) κατά τη σύλληψή τους σε ελληνικό έδαφος, (2) κατά τον χρόνο της κράτησής τους, συνήθως για περιόδους που δεν ξεπερνούσαν τη μία ημέρα σε εγκαταστάσεις κοντά στα σύνορα, (3) ή/και κατά την επιστροφή τους δια της βίας στην Τουρκία.

Και οι δύο γυναίκες που παραχώρησαν συνέντευξη στη Human Rights Watch ταξίδευαν με τα παιδιά και τον σύζυγό τους. Καμία από τις δύο γυναίκες ουδέποτε ξυλοκοπήθηκε ούτε αναγκάστηκε να γυμνωθεί, αλλά η ελληνική αστυνομία έκλεψε τα κινητά τους τηλέφωνα και άλλα υπάρχοντά τους. Στο κέντρο κράτησης, η μία από τις γυναίκες κρατήθηκε με την κόρη της χωριστά από τον σύζυγό της και η άλλη κρατήθηκε με την οικογένειά της και άλλους μετανάστες στην ομάδα τους σε ένα δωμάτιο.

Βία και καταχρηστικές πρακτικές υπό συνθήκες κράτησης

Οι ελληνικές αρχές άρχισαν να κακοποιούν τους περισσότερους άνδρες που ρωτήσαμε αμέσως μετά τη σύλληψή τους, συχνά με το να τους αφαιρούν πρώτα τα κινητά τους τηλέφωνα και άλλα αντικείμενα και ύστερα να τους αφαιρούν τα εξωτερικά ενδύματα. «Αφού διασχίσαμε τον ποταμό, περπατήσαμε τέσσερις ώρες και ύστερα μας έπιασε η αστυνομία», είπε ο Karim, ένας 22χρονος άνδρας από την Επαρχία Baghlan του Αφγανιστάν ο οποίος διέσχισε τον ποταμό Έβρο στις αρχές Σεπτεμβρίου 2021. «Όταν μας συνέλαβαν, μας [έκαναν σωματική έρευνα] και πήραν τα [ρούχα] μας, τα υπάρχοντά μας και τα κινητά μας τηλέφωνα. Έκαψαν τα ρούχα μας...εγώ έμεινα μόνο με το εσώρουχο».²⁷

Αυτές οι πρώτες συναντήσεις συνήθως συνοδεύονταν από κλωτσιές και ξύλο, σύμφωνα με τα θύματα και τους μάρτυρες. Ο Naji, ένας 37χρονος πρώην στρατιώτης των αφγανικών ειδικών δυνάμεων, επίσης καταγόμενος από το Baghlan, ο οποίος απέδρασε από το

²⁷ Τηλεφωνική συνέντευξη του Karim στην Human Rights Watch στις 15 Νοεμβρίου 2021.

Αφγανιστάν μετά την κατάληψη των Ταλιμπάν τον Αύγουστο 2021, μίλησε στην Human Rights Watch για τη σύλληψή του μετά τη διάσχιση του ποταμού και την είσοδό του στην Ελλάδα και την επτάωρη πεζοπορία μέσα από δάση και χωράφια:

Ήμασταν 25 άτομα όταν μας συνέλαβαν κοντά στον σιδηροδρομικό σταθμό. Η [ελληνική αστυνομία] μάς χτύπησε τη στιγμή της σύλληψης. Κλώτσησαν εμένα και όποιον δεν κοιτούσε κάτω. Εάν σήκωνες το βλέμμα, σε χτυπούσαν κι άλλο. Η συμπεριφορά τους ήταν εντελώς απάνθρωπη. Μας έψαξαν και μας πήραν τα κινητά τηλέφωνα και τα υπάρχοντά μας και μας αφαίρεσαν τα ρούχα μας. Όσοι είχαν εσώρουχα μαζί τους, έμειναν με το εσώρουχο...Εμείς προσπαθήσαμε να καλυφθούμε με φύλλα.²⁸

Σε κάποιες περιπτώσεις, η αστυνομία ήταν ακόμη πιο βίαια, χτυπώντας τους μετανάστες με ρόπαλα και απειλώντας τους με όπλα. «Όταν με συνέλαβαν, προσπάθησα να ξεφύγω από την αστυνομία τρέχοντας», δήλωσε ο Afsar, ένας 23χρονος από την επαρχία Καρίσα του Αφγανιστάν.²⁹ Η ελληνική αστυνομία τον πρόλαβε σε έναν σιδηροδρομικό σταθμό κοντά στα τουρκικά σύνορα τον Μάρτιο του 2021. «Με χτύπησαν με ένα γκλομπ και έπεσα κάτω. Σηκώθηκα πάνω και ξεκίνησα να τρέχω και πάλι με χτύπησαν τρεις φορές. Τότε ο αστυνομικός σημάδεψε το κεφάλι μου με ένα όπλο και μου είπε να κάτσω κάτω αλλιώς θα πυροβολούσε».³⁰

Κακομεταχείριση επιφυλάχθηκε όχι μόνο σε όσους επιχείρησαν να αποδράσουν αλλά και σε εκείνους που παρουσιάστηκαν οικειοθελώς στις αρχές. Τον Οκτώβριο του 2021, ο Fathullah, ένας 29χρονος από την επαρχία Herat του Αφγανιστάν παρουσιάστηκε στην ελληνική αστυνομία ζητώντας βοήθεια γιατί είχε χωριστεί από την ομάδα του. Όχι μόνο αγνόησαν τις ικεσίες του για βοήθεια αλλά τον χτύπησαν και κατέσχεσαν τα έγγραφα που εκείνος ισχυρίστηκε ότι στήριζαν την αίτησή του για άσυλο:

Αφού διασχίσαμε τον ποταμό [Εβρο], περπατήσαμε για 12 ώρες... [Κάποια στιγμή] έμεινα μόνος, έχασα τους φίλους μου στο δάσος, δεν ήξερα πού ήταν και τι τους είχε συμβεί. Πήγα [στην αστυνομία να] ζητήσω

²⁸ Τηλεφωνική συνέντευξη της Human Rights Watch με τον Naji, 29 Νοεμβρίου 2021.

²⁹ Τηλεφωνική συνέντευξη του Afsar στην Human Rights Watch στις 24 Νοεμβρίου 2021.

³⁰ Το ίδιο.

βοήθεια...Εκείνοι με χτύπησαν και μου ζήτησαν να βγάλω τα ρούχα μου. Μου πήραν το κινητό τηλέφωνο και το διαβατήριό και χρήματα... Δεν μου έδωσαν την ευκαιρία να μιλήσω, δεν με άκουγαν... Δεν μου επέστρεψαν ποτέ το διαβατήριό. Κουβαλούσα σημαντικά έγγραφα που χρειαζόμουν για να κάνω την αίτηση ασύλου και οικογενειακά έγγραφα αλλά μου τα πήραν όλα. Προσπάθησα να μην τους τα δώσω αλλά με χτύπησαν, γι' αυτό αναγκάστηκα να τους δώσω. Από τα χτυπήματα έσπασαν τα δόντια μου και αιμορραγούσαν.... Σωματικά είμαι καλά αλλά ψυχικά δεν θα ξεχάσω ποτέ αυτές τις στιγμές...³¹

Απάνθρωπες και ταπεινωτικές συνθήκες και κακομεταχείριση σε χώρους κράτησης

Είκοσι άτομα από τα οποία πήρε συνέντευξη η Human Rights Watch κρατήθηκαν σε χώρους κράτησης, κατά κύριο λόγο για λιγότερο από 24 ώρες ή για μία νύχτα, προτού επαναπροωθηθούν στον ποταμό Έβρο για να επιστρέψουν στην Τουρκία. Περιέγραψαν συνθήκες περιορισμού, μερικές φορές ανεπαρκή χώρο ακόμη και για να ξαπλώσουν, χωρίς κουβέρτες ή πηγές θέρμανσης και λίγο ή καθόλου φαγητό και πόσιμο νερό. Περιέγραψαν επίσης ξυλοδαρμούς, αναγκαστικό γδύσιμο -σε ορισμένες περιπτώσεις έμειναν εντελώς γυμνοί- και άλλες καταχρηστικές πρακτικές. Ο Waiz, ένας 18χρονος Αφγανός από την επαρχία Maidan Wardak, ο οποίος παρέμεινε σε κέντρο κράτησης για επτά ώρες προτού επαναπροωθηθεί στην Τουρκία, ανέφερε για την εμπειρία του:

Η αστυνομία μέσα στο κέντρο κράτησης ήταν επιθετική. Δύο αστυνομικοί με χτύπησαν πολύ με ένα γκλομπ της αστυνομίας. Μας χτύπησαν παντού (πάνω στα σώματά μας) και εμείς απλά προστατεύαμε τα κεφάλια μας. Αφού πήραν τα ρούχα μας, μας έβαλαν σε ένα δωμάτιο που έμοιαζε περισσότερο με φυλακή και ήταν σχεδόν γεμάτο μετανάστες και μας κράτησαν εκεί από τις 3 π.μ. έως τις 10 π.μ.³²

³¹ Τηλεφωνική συνέντευξη του Fathullah στην Human Rights Watch, 16 Δεκεμβρίου 2021.

³² Τηλεφωνική συνέντευξη του Waiz στην Human Rights Watch στις 30 Νοεμβρίου 2021.

Ο Niamat, ένας 26χρονος άνδρας από την επαρχία Paktia, ο οποίος εγκατέλειψε το Αφγανιστάν τον Ιούνιο του 2021, έμεινε εντελώς γυμνός κατά τη διάρκεια της κράτησής του:

Μέσα στο κέντρο κράτησης, μας πήραν τα προσωπικά μας αντικείμενα και μας είπαν να βγάλουμε τα ρούχα μας. Μου είπαν να τα βγάλω όλα. Επειδή δεν τα έβγαλα, ένας ένστολος με κλώτσησε δύο φορές. Ήμουν εντελώς γυμνός. Υπήρχαν 250 άτομα σε εκείνο το δωμάτιο που με κρατούσαν και υπήρχαν δύο αγόρια στην ομάδα μου που ήταν και τα δύο 16 χρονών. Η αστυνομία τους είπε να βγάλουν τα ρούχα τους και δεν υπήρξε καμία διαδικασία για τον προσδιορισμό της ηλικίας τους. Δεν μας έδωσαν ούτε φαγητό ούτε νερό. Μας πήγαν στο κέντρο κράτησης στις 4 π.μ. και στη 1 μ.μ. μας πήγαν πίσω στα σύνορα.³³

Οι περιγραφές πρώην κρατουμένων δείχνουν ότι οι ελληνικές αρχές ενεργούσαν σκόπιμα για να ταπεινώσουν τους ανθρώπους που κρατούνταν προσωρινά. Ο Samad, ένας 27χρονος άνδρας από την επαρχία Panjshir του Αφγανιστάν, περιέγραψε αδικαιολόγητα ταπεινωτική και εξευτελιστική μεταχείριση κατά τη διάρκεια των δύο ημερών της κράτησής του αφού έφτασε στην Ελλάδα στις 5 Δεκεμβρίου 2021:

Κατά τη διάρκεια αυτών των δύο ημερών, εκείνοι που είχαν εσώρουχα τα κράτησαν, αλλά εκείνοι που δεν είχαν ήταν εντελώς γυμνοί. Εγώ φορούσα εσώρουχα. Έκανε πολύ κρύο και δεν υπήρχε τίποτα για να ζεστάνουμε τα δωμάτια. Όταν ζητούσαμε φαγητό, μας έδιναν μπισκότα. Για 28 άτομα, μας πέταξαν 4-5 μπισκότα και προσπαθούσαμε να τα πιάσουμε. Μας κορόιδευαν και γέλαγαν μαζί μας.³⁴

Τον Μάρτιο του 2020, οι *New York Times* δημοσίευσαν μια εκτενή έκθεση που τεκμηριώνει, μέσω του συνδυασμού επιτόπιων αναφορών και εγκληματολογικής ανάλυσης δορυφορικών εικόνων, τη χρήση από την ελληνική κυβέρνηση μιας μυστικής τοποθεσίας εκτός δικαιοδοσίας, μιας «μαύρης τοποθεσίας», όπου κρατούνταν οι μετανάστες σε

³³ Τηλεφωνική συνέντευξη του Niamat στην Human Rights Watch στις 23 Νοεμβρίου 2021.

³⁴ Τηλεφωνική συνέντευξη του Samad στην Human Rights Watch στις 17 Φεβρουαρίου 2022.

απομόνωση πριν απελαθούν στην Τουρκία χωρίς τη δέουσα διαδικασία.³⁵ Η ελληνική κυβέρνηση αρνήθηκε την ύπαρξη μιας τέτοιας τοποθεσίας.³⁶

Ως απάντηση στην έκθεση αυτή, ο Υποστράτηγος Δημήτριος Μάλλιος, Προϊστάμενος του Κλάδου Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, απέστειλε επιστολή (επισυνάπτεται ολόκληρη ως παράρτημα στην παρούσα έκθεση) στην Human Rights Watch, η οποία ανέφερε εν μέρει:

Μετά τη σύλληψή τους, οι υπήκοοι τρίτων χωρών μεταφέρονται στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Φυλακίου Ορεστιάδας, για την περαιτέρω διαχείρισή τους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ελληνική νομοθεσία. Οι πάγιες διαδικασίες που ακολουθούνται σε επιχειρησιακό επίπεδο, μετά τη σύλληψη, περιλαμβάνουν ενέργειες πρώτης υποδοχής (εντοπισμός ευαλωτότητας, ταυτοποίηση υπηκοότητας, καταγραφή, λήψη αποτυπωμάτων, φωτογράφιση, κ.ά.), στο πλαίσιο των οποίων ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος υποβολής ασύλου, με την επίδοση σε γλώσσα που κατανοούν, πληροφοριακών σημειωμάτων, ενώ τούς παρέχεται επίσης το δικαίωμα να επικοινωνούν τηλεφωνικά με τους οικείους τους, καθώς και με Προξενία ή άλλες Αρχές των χωρών τους ή με διάφορες ανθρωπιστικές οργανώσεις.

Καμία προσπάθεια προσδιορισμού της ηλικίας των ατόμων που μπορεί να είναι παιδιά και κράτηση γυμνών παιδιών

Κανένας από τους νέους τους οποίους ρωτήσαμε δεν ανέφερε καμία διαδικασία προσδιορισμού ηλικίας πριν σταλούν πίσω στην Τουρκία. Ένας από αυτούς ήταν παιδί κατά τη συνέντευξή του και έξι άλλοι που ήταν 18 ετών κατά τις συνεντεύξεις τους περιέγραψαν επαναπροωθήσεις που είχαν συμβεί, όταν ήταν κάτω των 18 ετών. Άλλοι, από τους οποίους

³⁵ Matina Stevis-Gridneff, Patrick Kingsley, et al., “We Are Like Animals’: Inside Greece’s Secret Site for Migrants,” New York Times, δημοσιεύτηκε στις 10 Μαρτίου 2020, ενημερώθηκε στις 18 Ιουλίου 2021, <https://www.nytimes.com/2020/03/10/world/europe/greece-migrants-secret-site.html> (πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2022). Για τις συνθήκες των επαναπροωθήσεων μέσω του Αιγαίου Πελάγους, βλέπε Carlotta Gall, “They Just Left Us’: Greece Is Accused of Setting Migrants Adrift at Sea,” New York Times, δημοσιεύτηκε στις 18 Ιουλίου 2021, ενημερώθηκε στις 26 Οκτωβρίου 2021, <https://www.nytimes.com/2021/07/18/world/europe/greece-migrants.html> (πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2022).

³⁶ “Greece denies report of secret ‘black site’ for migrants near Turkish border,” Reuters, 11 Μαρτίου 2020, <https://www.reuters.com/article/us-syria-security-greece-border-idUSKBN20Y1VF> (πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2022).

πήραμε συνέντευξη, είπαν ότι οι ομάδες τους περιελάμβαναν παιδιά που κρατούνταν μαζί με ενήλικες σε ταπεινωτικές συνθήκες και στη συνέχεια επαναπροωθήθηκαν στην Τουρκία χωρίς να υπάρξει καμία προσπάθεια να προσδιοριστεί η ηλικία τους.

Ο Hamid, ένας 18χρονος από την επαρχία Kapisa του Αφγανιστάν, ο οποίος εισήλθε στην Ελλάδα στις 11 Φεβρουαρίου και συνελήφθη από την αστυνομία μαζί με τον 15χρονο αδελφό του, είπε στην Human Rights Watch ότι η αστυνομία τους διέταξε να γδυθούν και τους άφησε γυμνούς για έξι ώρες σε ένα κέντρο κράτησης προτού τους επαναπροωθήσουν στην Τουρκία. Σε καμία χρονική στιγμή οι αρχές δεν προσπάθησαν να προσδιορίσουν εάν κάποιο από τα άτομα που κρατούνταν ήταν παιδιά. Αnéφερε:

Μόλις μας πήγαν στο κέντρο, μας είπαν να βάλουμε τις τσάντες μας στην άκρη και να βγάλουμε όλα τα ρούχα μας. Εγώ ντρεπόμουν πολύ επειδή ο αδερφός μου είναι μικρός και δεν τον έχω δει ποτέ χωρίς ρούχα, αλλά εκεί έπρεπε να βγάλουμε τα πάντα, ακόμα και τα εσώρουχα. Στη συνέχεια, μας είπαν να βάλουμε τα χέρια μας στον τοίχο και στεκόμασταν γυμνοί. Δεν μας ρώτησαν ποτέ τίποτα, ούτε καν τον αδελφό μου, οπότε δεν μπορούσαμε να τους πούμε ότι είμαστε πρόσφυγες. Δεν μας έδωσαν ούτε φαγητό ούτε νερό, αλλά υπήρχε μια τουαλέτα (στο δωμάτιο) και μπορούσαμε να τη χρησιμοποιήσουμε. Υπήρχαν περίπου 150-160 άτομα σε εκείνο το δωμάτιο που κάθονταν κοντά ο ένας στον άλλο. Μας πήγαν στο κέντρο στις 5 π.μ. και μας κράτησαν μέχρι τις 11 π.μ. χωρίς ρούχα. Όταν φύγαμε από το κέντρο μας έδωσαν εσώρουχα και ένα κοντομάνικο μπλουζάκι.³⁷

Ο Ebadullah, ένας άλλος 18χρονος από την επαρχία Ghazni που εγκατέλειψε το Αφγανιστάν τον Ιούλιο του 2021 και συνελήφθη στην Ελλάδα τον Σεπτέμβριο του 2021 με τον 12χρονο ανιψιό του, είπε:

Το κέντρο που μας πήγαν ήταν σχεδόν σαν φυλακή. Τα δωμάτια είχαν τοίχους, αλλά οι πόρτες ήταν από κάγκελα. Μόλις φτάσαμε στο δωμάτιο, ζήτησαν τα χρήματά μας και τα προσωπικά μας αντικείμενα. Μέσα στο δωμάτιο ήταν μια αστυνομικός και τέσσερις αστυνομικοί. Οι τρεις από αυτούς παρακολουθούσαν, ένας έλεγε τα προσωπικά μας αντικείμενα και

³⁷ Τηλεφωνική συνέντευξη του Hamid στην Human Rights Watch στις 16 Φεβρουαρίου 2022.

ένας μας χτυπούσε με ένα πλαστικό λάστιχο που χρησιμοποιούμε για το πότισμα. Μας χτυπούσε κυρίως στην πλάτη. Εγώ έμεινα μόνο με τη μπλούζα και το εσώρουχό μου. Δεν έδειραν τον 12χρονο ανιψιό μου, αλλά του πήραν τα ρούχα. Δεν μας άφησαν να πούμε τίποτα. Τότε ήμουν 18 ετών αλλά δεν με ρώτησαν τίποτα για την ηλικία μου ή γιατί ήρθα στην Ελλάδα.³⁸

Ο Morad, ένας τρίτος 18χρονος από την επαρχία Paktia, ο οποίος έφυγε από το Αφγανιστάν τον Σεπτέμβριο του 2021, είπε ότι συνελήφθη μαζί με άλλα 40 άτομα στα μέσα Νοεμβρίου του 2021 και μεταφέρθηκε σε ένα κέντρο κράτησης όπου κρατήθηκε με περίπου 200 άτομα σε ένα δωμάτιο έξι μέτρων που είχε ένα μη σταθερό χώρισμα για να χωρίσει τους άνδρες από τις γυναίκες:

Η αστυνομία μας ανάγκασε να βγάλουμε όλα μας τα ρούχα και χωρίς τα ρούχα άρχισαν να μας χτυπούν με λάστιχα και γκλοπ. Με χτύπησαν στο πόδι και στο πίσω μέρος του κεφαλιού μου. Φοβηθήκαμε πολύ επειδή μας χτυπούσαν πολύ. Φοβόμασταν πολύ για να κάνουμε ερωτήσεις. Έπρεπε να κοιτάμε κάτω ώστε να μην έχουμε ποτέ την ευκαιρία να μιλήσουμε μαζί τους. Όταν τελείωναν με το ξύλο, σου έδιναν ρούχα να φορέσεις. Δεν μας χώρισαν από τους μεγαλύτερους σε ηλικία. Είχα φίλους και άτομα στην ομάδα μου ηλικίας 12 ή 14 ετών και δεν τους ρώτησαν τίποτα, τους πήραν απλώς τα ρούχα τους και τους χτύπησαν. Η μόνη ομάδα που χωρίστηκε ήταν οι γυναίκες, αλλά τους υπόλοιπους, εάν ήσουν άντρας, σε χτυπούσαν. Μας συνέλαβαν στις 9 π.μ. και μείναμε στο κέντρο κράτησης για ένα βράδυ. Το δεύτερο πρωί, γύρω στις 8 π.μ., μας πήγαν στα σύνορα.³⁹

Ο Rostam, ένα 14χρονο αγόρι από την επαρχία Kapisa του Αφγανιστάν, ο οποίος ανέφερε ότι είχε πραγματοποιήσει πολλές ανεπιτυχείς απόπειρες διέλευσης από την Τουρκία στην Ελλάδα, ανέφερε ότι οι ελληνικές αρχές δεν έκαναν ποτέ οποιαδήποτε προσπάθεια για να προσδιορίσουν την ηλικία του ή να του συμπεριφερθούν ως ασυνόδευτο παιδί. Διηγήθηκε την εμπειρία του από μία από αυτές τις αποτυχημένες απόπειρες:

³⁸ Τηλεφωνική συνέντευξη του Ebadullah στην Human Rights Watch στις 3 Δεκεμβρίου 2021.

³⁹ Τηλεφωνική συνέντευξη του Morad στην Human Rights Watch στις 6 Δεκεμβρίου 2021.

Δεν μπορούσα να τρέξω αρκετά γρήγορα και έτσι με συνέλαβαν. Μαζί μου ήταν 50 άτομα. Μας χτύπησαν όλους. Μας πήγαν σε ένα κέντρο. Δεν μας ρώτησαν τίποτα. Δεν μας έβγαλαν φωτογραφίες ούτε πήραν τα δακτυλικά μας αποτυπώματα. Πήραν τα ρούχα των ανδρών αλλά όχι των γυναικών. Πήραν όλα μας τα ρούχα. Ήμουν γυμνός. Χωρίς ρούχα. Συμπεριφέρονται έτσι σε όλους τους μετανάστες. Με χτυπούσαν στο πόδι με ένα γκλομπ της αστυνομίας. Δεν μπορούσα να περπατήσω καλά για έναν μήνα. Μας κράτησαν στο κέντρο για μία νύχτα. Την επόμενη μέρα στις 10 π.μ. μας πήγαν στα σύνορα.⁴⁰

Ως απάντηση στα ευρήματά μας, ο Υποστράτηγος της αστυνομίας, κ. Μάλλιος δήλωσε:

Στις περιπτώσεις εντοπισμού ανήλικων μη νόμιμων μεταναστών, η διαδικασία που ακολουθείται είναι η άμεση ενημέρωση του αρμόδιου Εισαγγελέα και στη συνέχεια η μεταφορά τους στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Ορεστιάδας όπου πραγματοποιούνται όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες. Στη συνέχεια, οδηγούνται σε κατάλληλη Δομή Φιλοξενίας Ασυνόδευτων Ανηλίκων. Ειδικότερα, το ΚΥΤ Ορεστιάδας διαχειρίστηκε 410 ασυνόδευτα ανήλικα το 2019, 112 το έτος 2020 και 362 ανήλικα το έτος 2021.

Μη διεξαγωγή ιατρικών εξετάσεων και μη παροχή масκών

Σύμφωνα με τους μετανάστες που ερωτήθηκαν, οι ελληνικές αρχές δεν διεξήγαγαν ιατρικές εξετάσεις ή εξετάσεις για τον ιό που προκαλεί την Covid-19 προτού τους κρατήσουν σε συνθήκες συνωστισμού με αυξημένο τον κίνδυνο μόλυνσης. Οι μετανάστες ανέφεραν ότι οι αρχές δεν τους παρείχαν μάσκες ή οποιαδήποτε μορφή εξοπλισμού ατομικής προστασίας για να μειώσουν την εξάπλωση της νόσου Covid-19. Οι ερωτηθέντες είπαν ότι δεν τους επετράπη η πρόσβαση σε σαπούνι και καθαρό νερό για την εξασφάλιση συνθηκών υγιεινής. «Ζήτησα μάσκες, σαπούνι, αλλά δεν μας παρείχαν τίποτα, ούτε καν νερό», είπε ο Waiz.⁴¹

⁴⁰ Τηλεφωνική συνέντευξη του Rostam στην Human Rights Watch στις 20 Νοεμβρίου 2021.

⁴¹ Τηλεφωνική συνέντευξη του Waiz στην Human Rights Watch στις 30 Νοεμβρίου 2021.

Ο Mahmood, ένας 24χρονος Αφγανός που ταξίδευε με δύο νεαρές γυναίκες, η μία από τις οποίες αρρώστησε αφού περπατούσε για τέσσερις ημέρες με βροχή και κρύο, είπε ότι η νεαρή γυναίκα, «ήταν άρρωστη, αλλά δεν την εξέτασαν για Covid ή για οτιδήποτε άλλο. Είχε πυρετό και ρίγος, αλλά δεν της παρείχαν ούτε μια κουβέρτα».⁴² Είπε επίσης ότι κρατήθηκαν όλοι μαζί με δύο άλλες οικογένειες από το Μαρόκο και τη Συρία.

Ως απάντηση στα ευρήματά μας, ο Υποστράτηγος της αστυνομίας κ. Μάλλιος δήλωσε: «Σε περίπτωση που υπήκοος τρίτης χώρας χρήζει ιατρικής βοήθειας, αυτή του παρέχεται άμεσα, με τη μεταφορά του σε κατάλληλη υγειονομική δομή της περιοχής. Κατά τη διάρκεια της ως άνω διαχείρισής τους, λαμβάνεται μέριμνα για τον απόλυτο σεβασμό των δικαιωμάτων τους και της προστασίας της ζωής και της αξιοπρέπειάς τους».

Αγνόηση των αιτήσεων ασύλου και παρεμπόδιση της πρόσβασης στο άσυλο

Ποτέ κατά την κράτησή τους δεν δόθηκε η ευκαιρία σε κανέναν από τους Αφγανούς που ερωτήθηκαν από την Human Rights Watch να υποβάλει αίτηση ασύλου, πριν από την κράτηση ή την επαναπροώθησή τους στα σύνορα, και αγνοήθηκαν οι προσπάθειές τους να ζητήσουν προστασία. Σε ορισμένες περιπτώσεις, όπως φαίνεται από την εμπειρία του Fathullah που περιγράφεται παραπάνω,⁴³ η αστυνομία κατέστρεψε έγγραφα που είχαν μαζί τους οι αιτούντες άσυλο για να υποστηρίξουν τις αιτήσεις ασύλου τους.

Ο Karim, ένας 22χρονος πρώην αξιωματικός του αφγανικού στρατού που εγκατέλειψε το Αφγανιστάν τον Αύγουστο του 2021, είπε στην Human Rights Watch ότι στην αρχή εμφανίστηκε σε ένα επίσημο συνοριακό σημείο διέλευσης μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας. Είπε ότι ανέφερε στις ελληνικές συνοριακές αρχές: «Είμαστε αιτούντες άσυλο» αλλά δεν μας άκουσαν. Συνέχισαν να λένε: «Γυρίστε πίσω».⁴⁴ Όταν εκείνος επέμεινε, είπε ότι οι ελληνικές αρχές άρχισαν τις απειλές: «Μας σημάδεψαν με τα όπλα τους, λέγοντας μας απλά να γυρίσουμε πίσω».⁴⁵ Στη συνέχεια, πέρασε παράνομα στην Ελλάδα και επαναπροωθήθηκε βίαια.

⁴² Τηλεφωνική συνέντευξη του Mahmood στην Human Rights Watch στις 12 Νοεμβρίου 2021.

⁴³ Για περισσότερα για την εμπειρία του Fathullah, βλέπε την ενότητα «Violence and Abuse at the Time of Detention», σελ. 12.

⁴⁴ Τηλεφωνική συνέντευξη του Karim στην Human Rights Watch στις 15 Νοεμβρίου 2021.

⁴⁵ Το ίδιο.

Η Amena, μια 36χρονη γυναίκα από την επαρχία Maidan Wardak που εισήλθε στην Ελλάδα με τον σύζυγό της και τις δύο κόρες τους τον Μάιο του 2021, είπε: «Όταν μας συνέλαβαν, είπαμε σε εκείνους τους δύο αστυνομικούς "Είμαστε πρόσφυγες και θέλουμε να μας πάτε στην υπηρεσία προσφύγων", και μας είπαν εντάξει, αλλά μας είπαν ψέματα και μας έφεραν σε αυτό το κέντρο κράτησης».⁴⁶ Είπε για τον χρόνο που πέρασαν στο κέντρο κράτησης: «Οι αστυνομικοί δεν μας άφησαν να τους μιλήσουμε».⁴⁷

Ο Υποστράτηγος της αστυνομίας κ. Μάλλιος είπε ότι «για τους αιτούντες διεθνή προστασία, το σχετικό αίτημα της βούλησής τους καταγράφεται άμεσα κατά τη σύλληψή τους και καταχωρείται σε σχετική ηλεκτρονική εφαρμογή».

Οι καταχρηστικές πρακτικές της Ελληνικής Αστυνομίας κατά τις επαναπροωθήσεις

Οι καταχρηστικές πρακτικές από τις ελληνικές αρχές συνεχίστηκαν όχι μόνο τη στιγμή της σύλληψης και κατά την κράτηση αλλά και κατά τη διάρκεια της επαναπροώθησης στην Τουρκία. Ο Mahmood, ένας 24χρονος άνδρας από την επαρχία Maidan Wardak, μίλησε για τις καταχρηστικές πρακτικές των ελληνικών αρχών εναντίον του όταν τον επαναπροώθησαν τον Οκτώβριο του 2021. Οι ανώτεροι αξιωματικοί ήταν παρόντες καθώς διαπράττονταν αυτές οι καταχρηστικές πρακτικές:

Στο σημείο απέλασης στα σύνορα, η αστυνομία μας είπε: «Εάν έχετε χρήματα μαζί σας, θα πρέπει να τα αφήσετε». Με χτύπησαν επειδή προσπάθησα να τους κρύψω τα λεφτά μου. Τους έδωσα 600 τουρκικές λίρες (40 δολάρια ΗΠΑ), αλλά ανακάλυψαν επίσης ότι είχα 100 ευρώ (111 δολάρια ΗΠΑ). Με χτύπησαν όταν βρήκαν τα λεφτά. Δύο από τους άνδρες ήταν υψηλόβαθμοι αξιωματικοί επειδή είχαν διακριτικά στα χέρια τους. Ο άλλος με χτύπησε με ένα γκλομπ της αστυνομίας από σκληρό πλαστικό. Ήμασταν περίπου 50 μετανάστες και περίπου 20 ήταν Αφγανοί. Εγώ και άλλοι τέσσερις Αφγανοί βρεθήκαμε με κρυμμένα χρήματα. Μας πήγαν σε ένα δάσος, μας χώρισαν από τους υπόλοιπους, και μας χτύπησαν. Με χτύπησαν πέντε με έξι φορές. Με χτύπησαν στα πόδια, στα χέρια, στον

⁴⁶ Τηλεφωνική συνέντευξη της Amena στην Human Rights Watch στις 20 Φεβρουαρίου 2022.

⁴⁷ Το ίδιο.

λαιμό και στο κεφάλι. Δεν τους ένοιαζε πού με χτυπούσαν. Η μύτη μου αιμορραγούσε, αλλά δεν μου έσπασαν κάποιο κόκκαλο. Είχα μώλωπες στα πόδια μου.⁴⁸

⁴⁸ Τηλεφωνική συνέντευξη του Mahmood στην Human Rights Watch στις 12 Νοεμβρίου 2021.

Χρήση μεταναστών σε ρόλο αστυνομίας για την πραγματοποίηση των επαναπροωθήσεων

Η Human Rights Watch κατέγραψε πολλές αναφορές για Άραβες ή/και άνδρες από τη Νότια Ασία, που συχνά φορούν στολές παραλλαγής και μπαλακλάβες, οι οποίοι οδηγούν τις βάρκες στη μέση του ποταμού Έβρου, ο οποίος αποτελεί τα σύνορα μεταξύ Ελλάδας και Τουρκίας.

Ο Afsar, 23χρονος άνδρας από την επαρχία Karisa του Αφγανιστάν, ανέφερε ότι οι μη Έλληνες άνδρες που συνεργάζονται με την ελληνική αστυνομία οι οποίοι μετέφεραν την ομάδα του στον ποταμό Έβρο, χτύπησαν επίσης τους μετανάστες στη διαδικασία επαναπροώθησής τους. Ο Afsar ήταν ένας από τα λίγα άτομα ανάμεσα σε όσους παραχώρησαν συνέντευξη που μπόρεσε να συζητήσει με έναν από αυτούς τους άνδρες, ο οποίος του είπε για τη συμφωνία που έχει με τις ελληνικές αρχές να εργάζεται για αυτές για ένα χρονικό διάστημα λαμβάνοντας ως αντάλλαγμα ταξιδιωτικά έγγραφα:

Η Ελληνική Αστυνομία είχε γραμμένη τη λέξη POLICE στα ρούχα τους. Αυτοί οι άνθρωποι στα σύνορα φορούσαν μια μαύρη στολή, χωρίς να είναι τίποτα γραμμένο στα χέρια τους και τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα. Δύο Πακιστανοί μας πέρασαν με τη βάρκα στην απέναντι όχθη του ποταμιού, στην τουρκική πλευρά. Τους ρωτήσαμε από πού είναι και είπαν από το Πακιστάν. Μιλούσαν παστού. Είπαν ότι τους πήραν δακτυλικά αποτυπώματα και ότι η ελληνική αστυνομία τους ζήτησε να εργαστούν για τρεις μήνες και στη συνέχεια θα τους έδιναν έγγραφα. Οι Έλληνες αστυνομικοί με χτύπησαν τρεις φορές μέσα στο κέντρο με ένα γκλομπ, όταν μου ζήτησαν να βγάλω τα ρούχα μου, αλλά στα σύνορα αυτοί οι άνθρωποι με τις μαύρες στολές και τα καλυμμένα πρόσωπα χτυπούσαν τους ανθρώπους αν μετακινούνταν. Έλεγαν ότι η τουρκική αστυνομία μας παρακολουθούσε και ότι δεν πρέπει να κινούμαστε από τη θέση μας ή να μιλάμε. Εάν κάποιος μετακινιόταν, τον χτύπαγαν.⁴⁹

⁴⁹ Τηλεφωνική συνέντευξη του Afsar στην Human Rights Watch στις 24 Νοεμβρίου 2021.

Ο Morad, ένας 18χρονος από την επαρχία Paktia, ο οποίος συνελήφθη στα μέσα Νοεμβρίου του 2021 και μεταφέρθηκε σε κέντρο κράτησης, μίλησε επίσης με έναν από τους άνδρες που οδήγησε τη βάρκα του πίσω προς την τουρκική πλευρά του ποταμού Έβρου. Εκείνος εμφανιζόταν ως Αφγανός και έλεγε ότι εργαζόταν για την ελληνική αστυνομία:

Αυτοί οι άνδρες φόραγαν μαύρα καλύμματα (μπαλακλάβες) που κάλυπταν τα πρόσωπά τους. Αυτά τα τέσσερα άτομα που ήταν ήδη εκεί δεν ήταν Έλληνες. Ήταν 20-25 ετών, οι δύο Πακιστανοί και οι δύο Αφγανοί. Οι δύο Αφγανοί μας πήγαν με τη βάρκα απέναντι και είχα μια συνομιλία με έναν από αυτούς. Μου είπε ότι εργάζεται για την ελληνική αστυνομία. Είπε ότι η αστυνομία διάλεξε αυτόν και κάποιους άλλους μετανάστες και τους χρησιμοποιεί για να περνάνε τους μετανάστες από το ποτάμι, καθώς δεν επιθυμούν να εμπλέκονται άμεσα στις επαναπροωθήσεις πίσω στην Τουρκία.⁵⁰

Ο Zayan, ένας 28χρονος πρώην αξιωματικός του αφγανικού στρατού που επαναπροωθήθηκε από την Ελλάδα στην Τουρκία στα τέλη Δεκεμβρίου, είπε ότι είχε μια μακρά συνομιλία στη γλώσσα παστού με τον Πακιστανό που οδηγούσε τη βάρκα από την Ελλάδα προς την Τουρκία:

Ο οδηγός της βάρκας μου είπε: «Κάνουμε αυτή τη δουλειά για 3 μήνες και στη συνέχεια μας δίνουν ένα έγγραφο τριών σελίδων. Με αυτό το έγγραφο, μπορούμε να κινούμαστε ελεύθερα εντός της Ελλάδας και στη συνέχεια μπορούμε να πάρουμε εισιτήριο για άλλη χώρα».⁵¹

Ο Bedar, ένας 25χρονος άνδρας από την επαρχία Paktia του Αφγανιστάν, ο οποίος εγκατέλειψε τη χώρα του στις 18 Αυγούστου φοβούμενος τους Ταλιμπάν επειδή ήταν δημοσιογράφος, είπε ότι όταν οι ελληνικές αρχές έφεραν την ομάδα του από το κέντρο κράτησης στο ποτάμι, τους ανάγκασαν να σταθούν σε μια γραμμή, ενώ οι άνδρες που πίστευε ότι ήταν Σύριοι τους έβαλαν σε μικρές βάρκες:

⁵⁰ Τηλεφωνική συνέντευξη του Morad στην Human Rights Watch στις 6 Δεκεμβρίου 2021.

⁵¹ Τηλεφωνική συνέντευξη του Zayan στην Human Rights Watch στις 16 Μαρτίου 2022.

Ήταν Σύριοι που οδηγούσαν αυτές τις βάρκες. Μιλούσαν αραβικά. Όταν φτάσαμε στη μέση (του ποταμού), ο Σύριος (που οδηγούσε τη βάρκα μας) μας είπε να κατέβουμε από τη βάρκα. Επειδή δεν ξέρω κολύμπι, τον παρακάλεσα να μην με πετάξει. Πήγε τη βάρκα κοντά σε ένα δέντρο για να πιάσω το δέντρο και να φτάσω στην τουρκική πλευρά.⁵²

Ο Waiz, ένας 18χρονος από την επαρχία Maidan Wardak, περιέγραψε τον ξυλοδαρμό και την επαναπροώθηση από μασκοφόρους, ένστολους μη Έλληνες άνδρες μετά τη μεταφορά του από την ελληνική αστυνομία από το κέντρο κράτησης στο ποτάμι:

Στα σύνορα, υπήρχαν και άλλοι άνθρωποι που μας περίμεναν. Είχαν διαφορετικές στολές από την (ελληνική) αστυνομία. Φορούσαν στολές που έμοιαζαν με εκείνες του στρατού και τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα. Από τη γλώσσα που μίλαγαν, μπορούσαμε να καταλάβουμε ότι ήταν Πακιστανοί και Άραβες. Αυτοί οι άντρες πήραν τα λεφτά μας και μας χτύπησαν. Με χτύπησαν με γκλομπ. Μας πέταξαν στη μέση του ποταμού. Το νερό έφτανε στο στήθος μου και περπατήσαμε μέσα στο ποτάμι το υπόλοιπο της διαδρομής (προς την Τουρκία).⁵³

Τον Μάρτιο και τον Ιούλιο του 2020, η Human Rights Watch τεκμηρίωσε πώς οι ελληνικές δυνάμεις ασφαλείας συνεργάζονταν με άγνωστους ενόπλους στα χερσαία σύνορα Ελλάδας-Τουρκίας για να κρατούν, να επιτίθενται, να ληστεύουν και να παίρνουν τα ρούχα από τους αιτούντες άσυλο και τους μετανάστες, και στη συνέχεια τους ανάγκαζαν να επιστρέψουν στην Τουρκία.⁵⁴ Η Human Rights Watch κατέγραψε παρόμοιες καταστάσεις το 2018.⁵⁵ Τα ευρήματα αυτά συνάδουν με τις εκθέσεις και τα ευρήματα άλλων ΜΚΟ που εργάζονται σε συντονισμό με το δίκτυο Border Violence Monitoring Network (BVMN), η οποία παρακολουθεί τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα εξωτερικά σύνορα

⁵² Τηλεφωνική συνέντευξη του Bedar στην Human Rights Watch στις 28-29 Ιανουαρίου 2022.

⁵³ Τηλεφωνική συνέντευξη του Waiz στην Human Rights Watch στις 30 Νοεμβρίου 2021.

⁵⁴ Βλέπε "Ελλάδα: Να διερευνηθούν οι Επαναπροωθήσεις και οι Συλλογικές Απελάσεις", δελτίο τύπου της Human Rights Watch, 16 Ιουλίου 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/07/16/greece-investigate-pushbacks-collective-expulsions#> "Ελλάδα: Βία κατά των αιτούντων άσυλο στα σύνορα", 17 Μαρτίου 2020, <https://www.hrw.org/news/2020/03/17/greece-violence-against-asylum-seekers-border#>.

⁵⁵ "Ελλάδα: Βίαιες απωθήσεις (pushbacks) στα σύνορα με την Τουρκία" δελτίο τύπου της Human Rights Watch, 18 Δεκεμβρίου 2018, <https://www.hrw.org/news/2018/12/18/greece-violent-pushbacks-turkey-border>.

της ΕΕ.⁵⁶ Μια τέτοια έκθεση του BVMN που δημοσιεύτηκε τον Σεπτέμβριο του 2021 ανέφερε:

Μαρτυρίες αυτόν τον μήνα από επιζώντες των επαναπροωθήσεων στον ποταμό Έβρο/Μερίξ από την Ελλάδα προς την Τουρκία ανέφεραν και πάλι υπηκόους τρίτων χωρών που συνεργάζονται με τις ελληνικές αρχές για τη βίαιη απέλαση ανθρώπων από τη χώρα. Αυτή η τάση παρατηρείται σποραδικά σε εκθέσεις από το 2020 και συχνά αναφέρεται ότι οι υπήκοοι τρίτων χωρών που βοηθούν στην πραγματοποίηση επαναπροωθήσεων έχουν λάβει την υπόσχεση ότι θα λάβουν νόμιμα έγγραφα στην Ελλάδα ή άλλη αποζημίωση για τις ενέργειές τους.⁵⁷

Από το 2020, οργανώσεις εντός του BVMN άρχισαν να συλλέγουν μαρτυρίες που ανέφεραν ότι υπήκοοι τρίτων χωρών πραγματοποιούν επαναπροωθήσεις από την Ελλάδα προς την Τουρκία μέσω του ποταμού Έβρου. Η Josoor, μια ανεξάρτητη οργάνωση που παρακολουθεί τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ και επικεντρώνεται στην υποστήριξη των θυμάτων των επαναπροωθήσεων και άλλων προσφύγων στην Τουρκία, έχει συγκεντρώσει μαρτυρίες υπηκόων τρίτων χωρών που πραγματοποιούν επαναπροωθήσεις από τον Σεπτέμβριο του 2020.⁵⁸

⁵⁶ Βλέπε "About Us – Who We Are, BVMN History," Border Violence Monitoring Network (BVMN), χωρίς ημερομηνία, <https://www.borderviolence.eu/about/> (πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2022).

⁵⁷ BVMN, "Illegal Push-Backs and Border Violence Reports, Balkan Region" Σεπτέμβριος 2021, <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/BVMN-Monthly-Report-September-2021.pdf> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022), σελ. 5. Για άλλες εκθέσεις που έχουν δημοσιευτεί από το Border Violence Monitoring Network και οι οποίες περιλαμβάνουν λεπτομέρειες ή/και περιγραφές για υπηκόους τρίτων χωρών που πραγματοποιούν επαναπροωθήσεις, βλέπε BVMN, "Illegal Push-Backs and Border Violence Reports, Balkan Region," Ιούνιος 2021, <https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/BVMN-Monthly-Report-June-2021.pdf> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022). BVMN, "Illegal Push-Backs and Border Violence Reports, Balkan Region" Απρίλιος 2021, https://www.borderviolence.eu/wp-content/uploads/BVMN_Monthly-Report-April_21.pdf (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022).

⁵⁸ Επικοινωνία της Human Rights Watch με δύο μέλη από το προσωπικό της Josoor, 25 Φεβρουαρίου 2022. Για περισσότερες πληροφορίες σχετικά με την Josoor, βλέπε "About Josoor," Josoor, χωρίς ημερομηνία, <https://www.josoor.net/en/about-josoor> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022). Για να επιλέξετε τις μαρτυρίες που συλλέγονται από τη Josoor και περιγράφουν υπηκόους τρίτων χωρών να πραγματοποιούν επαναπροωθήσεις μεταναστών από την Ελλάδα προς την Τουρκία, βλέπε Josoor "You Are Muslim and We Are Christian Why Come to Us Go to a Muslim Country," Josoor, BVMN, 3 Σεπτεμβρίου 2021, <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/september-3-2021-1100-dilofos-3-4km-from-yenikadin/> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022). "Nearly 100 People Held Overnight in a Cell of 5 X 4 Meters Size For 6 – 7 Hours. Including Women and Children. One Was Badly Beaten and Kicked in the Chest Because He Had a Phone and They Thought He Was a Smuggler, He Fainted," Josoor, BVMN, 12 Σεπτεμβρίου 2021, <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/september-12-2021-0000-uyuklutatar/> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022).

Μια μαρτυρία που συνέλεξε η Josoor τον Απρίλιο του 2021 περιέγραφε ένα περιστατικό στα σύνορα αμέσως πριν από την επαναπροώθηση στην Ελλάδα:

Υπήρχαν άλλοι δύο ένστολοι με τη βάρκα στην όχθη του ποταμού. Ένας από αυτούς τους ενστόλους ταυτοποιήθηκε ως Σύριος και μιλούσε στα αραβικά και φορούσε μαύρα ρούχα χωρίς διακριτικά. Αυτός ο ένστολος που μιλούσε Συρο-Αραβικά, πολύ καθαρά, ανακοίνωσε στην ομάδα ότι «εάν κάποιος μπορεί να μιλήσει Αγγλικά, μπορεί να έρθει να δουλέψει για αυτούς (δηλαδή την ελληνική αστυνομία) για έξι μήνες και στη συνέχεια θα του δοθούν χαρτιά για άσυλο».⁵⁹

⁵⁹ "If Anyone Can Speak English, You Can Come Work For Them [Greek Police] For Six Months and Then You Will Be Given Papers For Asylum", Josoor, BVMN, 8 Απριλίου 2021, <https://www.borderviolence.eu/violence-reports/april-8-2021-0600-island-near-karayusuflu/> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022).

Η Frontex κοιτάει αλλού και δεν αποτρέπει τις καταχρηστικές πρακτικές

Αρκετοί από τους ερωτηθέντες δήλωσαν ότι ενώ βρίσκονταν υπό κράτηση από τις ελληνικές αρχές επιβολής του νόμου, είδαν και άλλους αστυνομικούς να φορούν στολές είτε με γερμανική είτε με αυστριακή σημαία, αλλά ότι αυτοί οι αστυνομικοί δεν αλληλεπιδρούσαν μαζί τους ή δεν προσπαθούσαν να επέμβουν στην κατάσταση. Ο Ευρωπαϊκός Οργανισμός Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex) χρησιμοποιεί συνοριοφύλακες από άλλα κράτη μέλη της ΕΕ μαζί με ελληνικές περιπολίες κατά μήκος των χερσαίων συνόρων της Ελλάδας με την Τουρκία.⁶⁰ Όσοι αναγνώρισαν αστυνομικούς από άλλες ευρωπαϊκές χώρες δήλωσαν ότι οι ξυλοδαρμοί σταμάτησαν όταν ήταν παρόντες αυτοί οι αστυνομικοί αλλά μόλις έφευγαν από το σημείο εκείνο, η ελληνική αστυνομία συνέχιζε να τους κακομεταχειρίζεται. Φαίνεται ότι, ενόσω ήταν παρούσα η Frontex λειτουργούσε ως προσωρινός αποτρεπτικός παράγοντας, χωρίς να συμβάλει καθόλου στη συνεχή διασφάλιση της σωστής μεταχείρισης, του σεβασμού της δέουσας διαδικασίας ή της πρόσβασης σε άσυλο, ή στην αποτροπή της συλλογικής απέλασης.

Ο Iqbal, ένας 20χρονος άνδρας από την επαρχία Paktia του Αφγανιστάν, μίλησε για ένα περιστατικό που συνέβη γύρω στις 10 Ιανουαρίου 2022:

Μας συνέλαβε η αστυνομία των συνόρων στις 11 π.μ. Νομίζω ότι η στολή τους ήταν σκούρο μπλε, έφερε μια ελληνική σημαία στο μπράτσο και τα πρόσωπά τους ήταν ακάλυπτα. Ήρθε μια δεύτερη ομάδα αστυνομικών, οι οποίοι τους σταμάτησαν από το να μας χτυπούν. Ερχόμασταν όλοι από το Αφγανιστάν και έτσι δεν μπορούσαμε να καταλάβουμε τίποτα από όσα έλεγαν, αλλά η δεύτερη ομάδα είχε γερμανική σημαία. Κανείς δεν τόλμησε να μιλήσει με την πρώτη ομάδα των αστυνομικών. Ο φίλος μου που μιλάει Αγγλικά είπε στη δεύτερη ομάδα της αστυνομίας στα Αγγλικά ότι ερχόμαστε από το Αφγανιστάν, ότι υπάρχει πόλεμος στη χώρα μας και δεν μπορούμε να επιστρέψουμε, αλλά δεν μας άκουσαν. Δεν μας είπαν τίποτα εκείνοι. Η

⁶⁰ "Greek Prime Minister meets Frontex Executive Director during his visit to Athens," Δελτίο τύπου της Frontex, 21 Μαΐου 2021 <https://frontex.europa.eu/media-centre/news/news-release/greek-prime-minister-meets-frontex-executive-director-during-his-visit-to-athens-gblJrS> (πρόσβαση 17 Μαρτίου 2022).

δεύτερη ομάδα των αστυνομικών που σταμάτησε την πρώτη ομάδα από το να μας χτυπάει έφυγε. Η πρώτη ομάδα των αστυνομικών μας πήγε στα σύνορα.⁶¹

Ο Hakem, ένας 25χρονος άνδρας από την επαρχία Balkh του Αφγανιστάν, περιέγραψε ένα περιστατικό που συνέβη τον Μάιο ή τον Ιούνιο του 2021 με τη συμμετοχή μη ελληνικής αστυνομίας. Πίστευε ότι αυτοί οι αστυνομικοί ήταν Αυστριακοί με βάση το έμβλημα που είδε στις στολές τους, το οποίο είχε την αυστριακή σημαία. Είπε ότι «επτά ή οκτώ Έλληνες αστυνομικοί και δύο Αυστριακοί αστυνομικοί» ξύπνησαν αυτόν και περίπου 17 άλλους⁶². Ο Hakem ανέφερε ότι η αυστριακή αστυνομία δεν μίλησε με την ομάδα του και πως έφυγαν μόλις ήρθε ένα λεωφορείο της ελληνικής αστυνομίας για να τους πάει στο κέντρο κράτησης.⁶³ Ενώ η αυστριακή αστυνομία ήταν παρούσα, ο Hakem είπε ότι η ελληνική αστυνομία δεν χτύπησε αυτόν ή μέλη της ομάδας του, αλλά μόλις εκείνοι έφυγαν, άρchiσαν οι ξυλοδαρμοί.⁶⁴

Μια έκθεση της Human Rights Watch που δημοσιεύτηκε τον Ιούνιο του 2021 διαπίστωσε ότι οι μηχανισμοί εποπτείας της Frontex δεν έχουν καταφέρει να προστατεύσουν τους ανθρώπους από σοβαρές παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ.⁶⁵ Μια ανάλυση των δράσεων της Frontex στο πλαίσιο των επιχειρήσεων της, δείχνει μια αδυναμία αξιόπιστης διερεύνησης ή λήψης μέτρων για τον μετριασμό των καταχρηστικών πρακτικών σε βάρος μεταναστών στα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, συμπεριλαμβανομένης της Ελλάδας, ακόμη και όταν υπήρχαν σαφή στοιχεία για παραβιάσεις δικαιωμάτων.

Σε μία μόνο περίπτωση -την Ουγγαρία- η Frontex άσκησε το καθήκον του να διακόψει τη χρηματοδότηση ή τις επιχειρήσεις ή να ακυρώσει μια προγραμματισμένη επιχείρηση λόγω σοβαρών και διαρκών παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων που σχετίζονται με τις δραστηριότητές της. Ωστόσο, η διακοπή αυτή πραγματοποιήθηκε καθυστερημένα μετά από χρόνια προειδοποιήσεων και μόνο μετά από απόφαση του Δικαστηρίου της ΕΕ.

⁶¹ Τηλεφωνική συνέντευξη του Iqbal στην Human Rights Watch στις 30 Ιανουαρίου 2022.

⁶² Τηλεφωνική συνέντευξη του Hakem στην Human Rights Watch στις 10 Φεβρουαρίου 2022.

⁶³ Το ίδιο.

⁶⁴ Το ίδιο.

⁶⁵ "Frontex Failing to Protect People at EU Borders," Δελτίο τύπου της Human Rights Watch, 23 Ιουνίου 2021, <https://www.hrw.org/news/2021/06/23/frontex-failing-protect-people-eu-borders#>.

Στην Ελλάδα, έχουν έρθει στο φως στοιχεία από τον Οκτώβριο του 2020 ότι η Frontex διαδραμάτισε ενεργό ρόλο στην απόκρυψη και την υποστήριξη των επαναπροωθήσεων μεταναστών στα χερσαία και θαλάσσια σύνορα με την Τουρκία. Η Frontex προχώρησε σε ταχεία επέμβαση στα σύνορα (RABIT) στον Έβρο, τον Μάρτιο του 2020, αν και οι ελληνικές αρχές είχαν θέσει ανοικτά σε εφαρμογή καταχρηστικές πρακτικές. Αυτές περιελάμβαναν την προσωρινή αναστολή της πρόσβασης στο άσυλο, τη δίωξη των αιτούντων άσυλο για παράτυπη είσοδο και τον βίαιο εξαναγκασμό τους να περάσουν τα σύνορα.

Μια έρευνα του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου που ολοκληρώθηκε τον Ιούλιο του 2021 κατέδειξε τον τρόπο με τον οποίο η Frontex, ιδίως ο εκτελεστικός διευθυντής της, Fabrice Leggeri, δεν έλαβε μέτρα για την αντιμετώπιση των αναφορών για επαναπροωθήσεις μεταναστών από την Ελλάδα. Η έκθεση διαπίστωσε ότι η διοίκηση της Frontex αγνόησε τις εκθέσεις, συμπεριλαμβανομένων των αποδεικτικών βίντεο, σχετικά με τις παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων που λαμβάνουν χώρα εκεί όπου δραστηριοποιείται η Frontex και κατηγόρησε τον εκτελεστικό της διευθυντή ότι καθυστέρησε σκόπιμα την πρόσληψη ατόμων των οποίων η δουλειά θα ήταν η παρακολούθηση του σεβασμού των δικαιωμάτων.

Επιπλέον, τον Φεβρουάριο του 2022 ολοκληρώθηκε μια μονετής έρευνα της Ευρωπαϊκής Υπηρεσίας Καταπολέμησης της Απάτης (OLAF) σχετικά με την Frontex για συμμετοχή σε επιχειρήσεις επαναπροώθησης στο Αιγαίο Πέλαγος και εικαζόμενη συγκαλύψη παράνομων πράξεων, συμπεριλαμβανομένης της «εγκατάλειψης των μεταναστών σε σωσίβια λέμβους χωρίς μηχανή...». ⁶⁶ Τρία μέλη των ανώτερων διοικητικών στελεχών Frontex σκόπιμα δεν χαρακτήρισαν τις περιπτώσεις επαναπροώθησης ως παραβιάσεις των ανθρωπίνων δικαιωμάτων, σύμφωνα με έκθεση του *Spiegel*, τον Μάρτιο, και ευρωβουλευτές ζήτησαν τη δημοσιοποίηση αυτών των ευρημάτων. ⁶⁷

⁶⁶ “Frontex: MEPs Urge Release of EU Anti-Fraud Investigation, Frontex to Increase Manpower at Ukrainian Border, Green Light for Talks on Senegal Deployment,” Ευρωπαϊκό Συμβούλιο για Πρόσφυγες και Εξόριστους, 11 Μαρτίου 2022, <https://ecre.org/frontex-meps-urge-release-of-eu-anti-fraud-investigation-frontex-to-increase-manpower-at-ukrainian-border-green-light-for-talks-on-senegal-deployment/> (πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2022)· Mara Bierbach, “Frontex leaders concealed pushbacks, watchdog reports,” Info Migrants, 2 Μαρτίου 2022, <https://www.infomigrants.net/en/post/38907/frontex-leaders-concealed-pushbacks-watchdog-reports> (πρόσβαση στις 17 Μαρτίου 2022).

⁶⁷ Giorgos Christides, Steffen Lüdke, et al., “Pressure Growing on Frontex Chief from Pushbacks Investigation,” *Spiegel*, 21 Μαρτίου 2022, <https://www.spiegel.de/international/europe/we-have-a-lot-of-evidence-pressure-growing-on-frontex-chief-from-pushbacks-investigation-a-047934ed-5f94-44c8-8474-df974644f002> (πρόσβαση στις 25 Μαρτίου 2022).

Συστάσεις

Προς την Ελληνική Κυβέρνηση και τις Δικαστικές Αρχές

- Άμεση παύση όλων των επαναπροωθήσεων από την ελληνική επικράτεια, διασφάλιση δίκαιης, ανθρώπινης και αξιοπρεπούς μεταχείρισης σε όσους αναζητούν ασφάλεια στην Ελλάδα και παροχή πρόσβασης σε διαδικασίες ασύλου σε όλους όσοι το ζητούν.
- Η αστυνομία στα σύνορα να αποδέχεται τη δηλωθείσα ηλικία ενός ατόμου εάν υπάρχει εύλογη πιθανότητα το άτομο να είναι παιδί. Στις περιπτώσεις αυτές, η αστυνομία στα σύνορα θα πρέπει να μεταφέρει τα εν λόγω άτομα υπό τη φροντίδα των αρχών προστασίας των παιδιών.
- Άμεση παύση των συλλογικών απελάσεων υπηκόων τρίτων χωρών.
- Διεξαγωγή διαφανούς, διεξοδικής και αμερόληπτης έρευνας σχετικά με τους ισχυρισμούς ότι οι ελληνικές αρχές επιβολής του νόμου εμπλέκονται σε πράξεις που θέτουν σε κίνδυνο τη ζωή και την ασφάλεια των μεταναστών και των αιτούντων άσυλο, συμπεριλαμβανομένων των συλλογικών απελάσεων και της βίας στα σύνορα.
- Επιβολή πειθαρχικών κυρώσεων και, κατά περίπτωση, άσκηση ποινικής δίωξης σε κάθε ένστολο που εμπλέκεται σε παράνομες πράξεις, καθώς και στους διοικητές τους.
- Παύση της αφαίρεσης των ρούχων των μεταναστών που κρατούνται και διασφάλιση ότι οι συνθήκες είναι ανθρώπινες, ασφαλείς και αξιοπρεπείς.
- Διασφάλιση ότι όλοι οι μετανάστες που κρατούνται έχουν πρόσβαση σε τακτικές εξετάσεις κατά της Covid-19, εξοπλισμό ατομικής προστασίας, σαπούνι, νερό, επαρκείς εγκαταστάσεις για την ασφαλή υγιεινή τους και πρόσβαση σε επαρκή ιατρική περίθαλψη.

Προς την Ευρωπαϊκή Επιτροπή

- Απαίτηση από την Ελλάδα να τερματίσει όλες τις συνοπτικές επιστροφές και τις συλλογικές απελάσεις αιτούντων άσυλο στην Τουρκία.

- Πίεση προς τις αρχές να θεσπίσουν έναν ανεξάρτητο και αποτελεσματικό μηχανισμό παρακολούθησης των συνόρων, ο οποίος θα διερευνά τις καταγγελίες για άσκηση βίας στα σύνορα σε συνεργασία με την κοινωνία των πολιτών.
- Διακοπή της χρηματοδότησης για τη διαχείριση των μεταναστευτικών ροών έως ότου παύσουν οι καταχρηστικές πρακτικές εντός και γύρω από τα χερσαία και θαλάσσια σύνορα της Ελλάδας.
- Εκκίνηση νομικών διαδικασιών κατά της Ελλάδας για παραβίαση της νομοθεσίας της ΕΕ η οποία απαγορεύει τις συλλογικές απελάσεις.

Προς την Frontex, τον Οργανισμό Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής

- Παρακολούθηση και δημοσιοποίηση της συμμόρφωσης των ελληνικών δυνάμεων ασφαλείας με την ευρωπαϊκή και διεθνή νομοθεσία για τα ανθρώπινα δικαιώματα και τους πρόσφυγες, καθώς και της συμμόρφωσης των δικών τους αξιωματικών και όσων αποστέλλονται από τα κράτη μέλη.
- Ενημέρωση προς το Διοικητικό Συμβούλιο και τις ελληνικές αρχές για την πρόθεση της Frontex να ενεργοποιήσει το άρθρο 46 του κανονισμού της, σύμφωνα με το οποίο η υπηρεσία έχει καθήκον να αναστείλει ή να τερματίσει τις επιχειρήσεις σε περίπτωση σοβαρών καταχρηστικών πρακτικών, εάν δεν υπάρξουν συγκεκριμένα βήματα προόδου από την Ελλάδα για τον τερματισμό αυτών των καταχρηστικών πρακτικών εντός τριών μηνών.

Ευχαριστίες

Η έρευνα για την παρούσα έκθεση και η σύνταξή της έγινε από τον Bill Frelick, διευθυντή του Τμήματος για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών στην Human Rights Watch, και τη Michelle Randhawa, στέλεχος του Τμήματος για τα Δικαιώματα των Προσφύγων και των Μεταναστών. Ειδικοί έλεγχοι πραγματοποιήθηκαν από την Eva Cossé, ερευνήτρια στο Τμήμα Ευρώπης και Κεντρικής Ασίας, τον Michael Bochenek στο Τμήμα Δικαιωμάτων του Παιδιού, την Julia Bleckner στο Τμήμα Υγείας και Ανθρωπίνων Δικαιωμάτων και τη Heather Barr στο Τμήμα Δικαιωμάτων των Γυναικών.

Η Aisling Reidy, ανώτερος νομικός σύμβουλος, και ο Tom Porteous, υποδιευθυντής του προγράμματος, παρείχαν νομικές συμβουλές και έλεγξαν το πρόγραμμα. Ο Travis Carr βοήθησε στην παραγωγή.

Θα θέλαμε να ευχαριστήσουμε τη Mariam Danishjo για το ανεκτίμητο έργο της ως συμβούλου και διερμηνέα μας. Χωρίς αυτήν, η παρούσα έκθεση θα ήταν αδύνατη.

Είμαστε ευγνώμονες απέναντι όλους τους Αφγανούς μετανάστες και αιτούντες άσυλο που μοιράστηκαν πρόθυμα τις εμπειρίες τους μαζί μας. Η ελπίδα τους, και η δική μας, είναι ότι με τη δημοσιοποίηση των εμπειριών τους, ο κόσμος μπορεί να επιδείξει συμπόνια σε όλους τους ανθρώπους που προσπαθούν να ξεφύγουν από τη βία, τον πόλεμο και τις κακουχίες.

Παράρτημα: Απάντηση από το Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας

Αρχηγείο Ελληνικής Αστυνομίας
Κλάδος Αλλοδαπών & Προστασίας Συνόρων

Αθήνα, 01 Μαρτίου 2022

Θέμα: «Επιστολή ΜΚΟ 'Παρατηρητήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου' (Human Rights Watch), με αναφορές εικαζόμενων επαναπροωθήσεων αιτούντων άσυλο»

ΣΧΕΤ.: α) Το υπ' αριθ. 1005/22/293248 από 09.02.2022 Έγγραφο Επιτελικού Γραφείου κ. Αρχηγού ΕΛ.ΑΣ.
α) Το υπ' αριθ. 1024/22/293682 από 09.02.2022 Έγγραφο κ. Προϊστάμενου Επιτελείου/ΑΕΑ.
β) Η υπ' αριθ. 9709-κε' από 09.02.2022 επισημειωματική Εντολή κ. Προϊσταμένου Κλάδου Αλλοδαπών και Προστασίας Συνόρων/ΑΕΑ.
γ) Η από 09.02.2022 επιστολή ΜΚΟ 'Human Rights Watch'.

Αξιότιμε κε Frelick,

Καταρχάς, θα ήθελα να σας ευχαριστήσω για την επιστολή σας, στο πλαίσιο των προσπάθειών που καταβάλλετε για την προστασία και προώθηση των θεμελιωδών δικαιωμάτων.

Επί των ειδικότερων διαλαμβανομένων στην εν λόγω επιστολή, θα ήθελα να σας ενημερώσω ότι, η Ελληνική Αστυνομία, με την βοήθεια του FRONTEX, προστατεύει τα εξωτερικά σύνορα της Ε.Ε., ασκώντας το κυριαρχικό δικαίωμα και τη συνταγματική υποχρέωσή της για προστασία των συνόρων και της κοινωνικής συνοχής της. Οι ελληνικές Αρχές με την συνδρομή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, έχουν καταφέρει να διαφυλάξουν αποτελεσματικά τα εξωτερικά σύνορα της ΕΕ, όχι μόνο από την παράνομη διέλευση των συνόρων, αλλά και από το οργανωμένο διασυνοριακό έγκλημα, υπό μορφή παράνομης διακίνησης μεταναστών και λοιπές υβριδικές απειλές, κατά τις οποίες οι μετανάστες «εργαλειοποιήθηκαν» από τρίτες χώρες, όπως είναι η Τουρκία, με προφανείς επιθετικές τάσεις προς την Ευρωπαϊκή Ένωση. Πρόσφατα, αντίστοιχη συμπεριφορά επέδειξε και η Λευκορωσία, στα σύνορά της με την Πολωνία και τη Λιθουανία.

Για την αντιμετώπιση της παράνομης μετανάστευσης στα ελληνοτουρκικά χερσαία σύνορα, λειτουργούν εξειδικευμένες συνοριακές Υπηρεσίες, οι οποίες έχουν ως κύρια υπηρεσιακή αποστολή: (α) την προστασία των συνόρων και (β) την διαχείριση των μεταναστευτικών ροών.

Οι επιχειρησιακές δράσεις προστασίας και επιτήρησης συνόρων, οι οποίες πραγματοποιούνται και με τη συνδρομή αξιωματούχων της Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), προσδιορίζονται από ειδικά επιχειρησιακά Σχέδια που έχουν επί του έτους καταρτιστεί και εστιάζουν στα εξής καθήκοντα:

(α) επιτήρηση και έλεγχο των συνόρων στην περιοχή του Έβρου, από πλωτές και παρόχθιες περιπολίες, με τη χρήση περιπολικών οχημάτων και σύγχρονου τεχνικού εξοπλισμού, με σκοπό τον έγκαιρο εντοπισμό επιχειρούμενων παράνομων συνοριακών διελύσεων από υπηκόους τρίτων χωρών και

(β) την άμεση ενημέρωση των τουρκικών Αρχών, προκειμένου να εντοπίζουν τις επιχειρούμενες παράνομες συννοριακές διελεύσεις πριν την είσοδο στο ελληνικό έδαφος.

Μετά την σύλληψή τους, οι υπήκοοι τρίτων χωρών μεταφέρονται στο Κέντρο Υποδοχής και Ταυτοποίησης Φυλακίου Ορεστιάδας, για την περαιτέρω διαχείρισή τους, σύμφωνα με τα οριζόμενα στην ελληνική Νομοθεσία. Οι πάγιες διαδικασίες που ακολουθούνται σε επιχειρησιακό επίπεδο, μετά τον εντοπισμό, περιλαμβάνουν ενέργειες πρώτης υποδοχής (εντοπισμός ευαλωτότητας, ταυτοποίηση υπηκοότητας, καταγραφή, λήψη αποτυπωμάτων, φωτογράφιση, κ.ά.), στο πλαίσιο των οποίων ενημερώνονται για τα δικαιώματά τους, συμπεριλαμβανομένου του δικαιώματος υποβολής ασύλου, με την επίδοση σε γλώσσα που κατανοούν, πληροφοριακών σημειωμάτων, ενώ τους παρέχεται επίσης το δικαίωμα να επικοινωνούν τηλεφωνικά με τους οικείους τους, καθώς και με Προξενία ή άλλες Αρχές των χωρών τους ή με διάφορες ανθρωπιστικές οργανώσεις.

Ειδικότερα, για τους αιτούντες διεθνή προστασία, το σχετικό αίτημα της βούλησής τους καταγράφεται άμεσα κατά τη σύλληψή τους και καταχωρείται σε σχετική ηλεκτρονική εφαρμογή για να ολοκληρωθεί εντός του Κέντρου Υποδοχής και Ταυτοποίησης Ορεστιάδας και στη συνέχεια να εξετασθεί από το Περιφερειακό Γραφείο Ασύλου που λειτουργεί εντός του Κ.Υ.Τ. Ορεστιάδας ή από τα λοιπά Γραφεία Ασύλου που λειτουργούν στην περιοχή.

Σε περίπτωση που υπήκοος τρίτης χώρας χρήζει ιατρικής βοήθειας, αυτή του παρέχεται άμεσα, με τη μεταφορά του σε κατάλληλη υγειονομική δομή της περιοχής. Κατά τη διάρκεια της ως άνω διαχείρισής τους, λαμβάνεται μέριμνα για τον απόλυτο σεβασμό των δικαιωμάτων τους και της προστασίας της ζωής και της αξιοπρέπειάς τους.

Στις περιπτώσεις εντοπισμού ανήλικων μη νόμιμων μεταναστών, η διαδικασία που ακολουθείται είναι η άμεση ενημέρωση του αρμόδιου Εισαγγελέα, και στη συνέχεια η μεταφορά του στο Κέντρο Υποδοχής Ταυτοποίησης Ορεστιάδας όπου πραγματοποιούνται όλες οι προβλεπόμενες διαδικασίες. Στη συνέχεια οδηγούνται σε κατάλληλη Δομή Φιλοξενίας Ασυνοδευτων Ανηλίκων. Ειδικότερα, το ΚΥΤ Ορεστιάδας διαχειρίστηκε 410 ασυνόδευτα ανήλικα το 2019, 112 το έτος 2020 και 362 ανήλικα το έτος 2021.

Σύμφωνα με τα διαθέσιμα στατιστικά, κατά το χρονικό διάστημα από το Σεπτέμβριο του 2021 μέχρι τον Ιανουάριο του 2022 έχουν συλληφθεί στην περιοχή του Έβρου συνολικά 1.028 μη νόμιμοι μετανάστες που εισήλθαν παράνομα στην Ελληνική Επικράτεια μέσω του ποταμού Έβρου, ενώ για το χρονικό διάστημα από Απρίλιο του 2020 έως και το Φεβρουάριο του 2021 το αντίστοιχο νούμερο είναι 3.344 άτομα. Για όλους τους ανωτέρω συλληφθέντες ακολουθήθηκαν οι προβλεπόμενες από το θεσμικό πλαίσιο, ποινικές και διοικητικές διαδικασίες.

Πέραν των προαναφερομένων διαδικασιών, αξίζει να σημειωθεί το ήθος και ο σεβασμός των θεμελιωδών δικαιωμάτων των υπηκόων τρίτων χωρών, που επιδεικνύει το προσωπικό της Ελληνικής Αστυνομίας στο πλαίσιο των επιχειρησιακών της δράσεων.

Το αστυνομικό προσωπικό που συμμετέχει στις επιχειρήσεις ελέγχου και επιτήρησης συνόρων, ακολουθεί τις επιταγές του αυστηρού εσωτερικού πειθαρχικού δικαίου και του Κώδικα Δεοντολογίας (Π.Δ. 254/2004, Α' 238), σύμφωνα με τα διεθνή και ευρωπαϊκά πρότυπα. Ειδικότερα και στο πλαίσιο του εσωτερικού ελέγχου του προσωπικού, διερευνώνται όλες οι αιτιάσεις και καταγγελίες περί παραβιάσεων των θεμελιωδών δικαιωμάτων στα σύνορα και αποδίδονται οι ανάλογες κυρώσεις, σε τυχόν εμπλεκόμενο προσωπικό.

Προκειμένου να διασφαλιστεί το υψηλό επίπεδο κατάρτισης του ως άνω αστυνομικού προσωπικού, πραγματοποιούνται συνεχώς ειδικές εκπαιδεύσεις, τόσο σε προπτυχιακό επίπεδο, όσο και σε επίπεδο μετεκπαίδευσης, σχετικά με το νομικό πλαίσιο και τις εξελίξεις

στην προστασία των δικαιωμάτων του ανθρώπου, την αναγνώριση κινήτρων ρατσιστικής βίας, καθώς και την προσέγγιση και διαχείριση ευάλωτων κοινωνικών ομάδων.

Ενδεικτικά γνωρίζεται ότι, το έτος 2021 πραγματοποιήθηκε εκπαίδευση συνολικά 399 νεοπροσληφθέντων συνοριακών φυλάκων από την Ύπατη Αρμοστεία του ΟΗΕ με θέμα «Βασικές αρχές διεθνούς προστασίας και μεταχείριση ομάδων στα σύνορα», ενώ εγκρίθηκε η πραγματοποίηση διαδικτυακής εκπαίδευσης σε θέματα ολοκληρωμένης διαχείρισης εξωτερικών συνόρων, η οποία περιείχε σειρά αντικειμένων μεταξύ των οποίων η «Μεταχείριση ευπαθών ομάδων» με εκπαιδευτές από το Συνήγορο του Πολίτη και το Συνήγορο του Παιδιού, αλλά και η «Υγιεινή και ασφάλεια στον εργασιακό χώρο» με εκπαιδευτές από το ΚΕΛΠΙΝΟ και «Μέτρα προστασίας από τη λοίμωξη COVID-19» με εκπαιδευτές από τη Διεύθυνση Υγειονομικού του Α.Ε.Α. Καταληκτικά, πραγματοποιήθηκε ημερήσιο διαδικτυακό εκπαιδευτικό σεμινάριο με θέμα «Πολιτιστική και πολιτισμική επίγνωση» από αστυνομικό της Δ.Α. Ορεστιάδας, στο οποίο είχε οριστεί ως εκπαιδευτής αφηνιμέρωσης, τόσο της Ελληνικής Αστυνομίας, όσο και του "FRONTEX", με στόχο την αποτελεσματικότερη επικοινωνία και κατ' επέκταση την αναβαθμισμένη διαχείριση των αλλοδαπών κρατούμενων στην περιοχή του Έβρου.

Επισημαίνεται ότι, για κάθε καταγγελία που αφορά άσκηση αστυνομικής βίας, από το Αρχηγείο και από τις υφιστάμενες Υπηρεσίες του διατάσσεται η διενέργεια πειθαρχικού ελέγχου, η οποία ανατίθεται υποχρεωτικά σε Αξιωματικό, που ουδεμία διοικητική εξάρτηση έχει με τις εμπλεκόμενες Υπηρεσίες ή τους εμπλεκόμενους αστυνομικούς, ενώ η ποιοτική έκθεση και η τυχόν επιβληθείσα πειθαρχική ποινή δεν δημοσιεύονται σύμφωνα με τις κείμενες διατάξεις της νομοθεσίας.

Επιπρόσθετα, σε εσωτερικό επίπεδο η Ανεξάρτητη Διοικητική Αρχή «Συνήγορος του Πολίτη» έχει οριστεί ως Εθνικός Μηχανισμός Διερεύνησης Περιστατικών Αυθαιρεσίας στα Σώματα Ασφαλείας και τους υπαλλήλους στα Καταστήματα Κράτησης, με βασική αρμοδιότητα τη συλλογή, καταγραφή, αξιολόγηση, διερεύνηση και προώθηση καταγγελιών που αναφέρονται σε τέσσερις (4) μεγάλες κατηγορίες παραβατικών συμπεριφορών, μεταξύ άλλων και του προσωπικού της Ελληνικής Αστυνομίας, οι οποίες δύνανται να εκδηλωθούν κατά την άσκηση των καθηκόντων του ή κατά κατάχρηση της ιδιότητάς του και αφορούν σε βασανιστήρια και άλλες προσβολές της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, παράνομες εκ προθέσεως προσβολές κατά της ζωής ή της σωματικής ακεραιότητας ή υγείας ή της προσωπικής ή γενετήσιας ελευθερίας, παράνομη χρήση πυροβόλου όπλου και παράνομη συμπεριφορά με ρατσιστικό κίνητρο.

Ο Συνήγορος του Πολίτη, ως εθνικός μηχανισμός, επιλαμβάνεται είτε ύστερα από την υποβολή επώνυμης καταγγελίας, είτε αυτεπαγγέλτως, είτε μετά από παραπομπή της υπόθεσης από τον καθ' ύλην αρμόδιο Υπουργό ή Γενικό Γραμματέα. Επίσης, σε περίπτωση που προωθεί μία καταγγελία ή ένα περιστατικό στις αρμόδιες Υπηρεσίες, αυτές υποχρεούνται να προβαίνουν στις αναγκαίες ενέργειες για τη διοικητική διερεύνηση, ενώ στη συνέχεια οφείλουν να διαβιβάζουν τα στοιχεία του συνόλου του σχετικού φακέλου στην Ανεξάρτητη Αρχή. Επιπρόσθετα, ο εθνικός μηχανισμός επιλαμβάνεται υποθέσεων για τις οποίες έχουν εκδοθεί καταδικαστικές αποφάσεις από το Ευρωπαϊκό Δικαστήριο Δικαιωμάτων του Ανθρώπου σε βάρος της Ελλάδας, όταν με αυτές διαπιστώνονται ελλείψεις στην πειθαρχική έρευνα ή νέα στοιχεία που δεν είχαν αξιολογηθεί, από πειθαρχικής πλευράς.

Για τα καταγγελλόμενα περιστατικά άτυπων επαναπροωθήσεων αλλοδαπών από τα ελληνοτουρκικά σύνορα, μέσω του ποταμού Έβρου, στην Τουρκία τον Φεβρουάριο του 2021 και κατά το χρονικό διάστημα από την 1.9.2021 μέχρι και την 31.1.2022, προκύπτουν τα εξής:

i. Τον Φεβρουάριο του 2021 έχουν υποβληθεί δύο (2) καταγγελίες περί άτυπων επαναπροώθησεων αλλοδαπών από τα ελληνοτουρκικά σύνορα, μέσω του ποταμού Έβρου, στην Τουρκία. Πιο συγκεκριμένα:

(1) Στις αρμόδιες Υπηρεσίες περιήλθε έγγραφο της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη», από το περιεχόμενο του οποίου προέκυπταν αιτιάσεις αλλοδαπού υπηκόου Συρίας για επίμεμπτες ενέργειες αστυνομικών, καθώς και για παράνομη επαναπροώθησή του στην Τουρκία από κοινού με έτερους αλλοδαπούς διαφόρων υπηκοοτήτων, μέσω του ποταμού Έβρου, πράξεις που φέρονται να τελέσθηκαν την 23.2.2021.

(2) Στις αρμόδιες Υπηρεσίες περιήλθε έγγραφο της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη», από το περιεχόμενο του οποίου προέκυπταν αιτιάσεις αλλοδαπού υπηκόου Συρίας με άδεια διαμονής στη Γερμανία για επίμεμπτες ενέργειες αστυνομικών φερόμενες ως τελεσθείσες στην Αλεξανδρούπολη και σε μη επακριβώς προσδιορισθέντα χώρο κράτησης, την 21.2.2021, καθώς και για παράνομη επαναπροώθησή του στην Τουρκία από κοινού με έτερους αλλοδαπούς διαφόρων υπηκοοτήτων, μέσω του ποταμού Έβρου, την 22.2.2021.

Τα αποτελέσματα του πειθαρχικού ελέγχου που διατάχθηκε για τις δύο ανωτέρω περιπτώσεις εκκρεμούν.

ii. Κατά το χρονικό διάστημα από την 1.9.2021 μέχρι και την 31.1.2022, έχει υποβληθεί μία (1) καταγγελία περί άτυπης επαναπροώθησης αλλοδαπού από τα ελληνοτουρκικά σύνορα, μέσω του ποταμού Έβρου, στην Τουρκία. Πιο συγκεκριμένα:

Στις αρμόδιες Υπηρεσίες περιήλθε έγγραφο της Ανεξάρτητης Διοικητικής Αρχής «Συνήγορος του Πολίτη», από το περιεχόμενο του οποίου προέκυπταν αιτιάσεις αλλοδαπού υπηκόου Αφγανιστάν για επίμεμπτες ενέργειες αστυνομικών φερόμενες ως τελεσθείσες κατά το χρονικό διάστημα από την 3 έως και την 4.9.2021, καθ' όν χρόνο εργαζόταν ως διερμηνέας στον Frontex, κατά τη μεταφορά και κράτησή του σε μη επακριβώς προσδιορισθείσα Υπηρεσία, από κοινού με τρεις (3) ακόμη αλλοδαπούς, εκ των οποίων οι δύο (2) ήταν ανήλικοι, καθώς και για παράνομη επαναπροώθησή του στην Τουρκία από κοινού με έτερους αλλοδαπούς, μέσω του ποταμού Έβρου, φερόμενη ως τελεσθείσα απογευματινές ώρες της 4.9.2021. Τα αποτελέσματα του πειθαρχικού ελέγχου που διατάχθηκε εκκρεμούν.

Θα ήθελα να επισημάνω ότι, σε κάθε περίπτωση αιτιάσεων και καταγγελιών, η έλλειψη επαρκών στοιχείων που αφορούν τον ακριβή τόπο και χρόνο τέλεσης των καταγγελλόμενων περιστατικών, καθώς και στοιχεία φερόμενων δραστών, μαρτύρων και παθόντων αλλοδαπών, καθιστά ιδιαίτερα δυσχερή τη διακρίβωση των εν λόγω αιτιάσεων. Σε περίπτωση δε που η διεθνής μη κυβερνητική οργάνωση με το διακριτικό τίτλο «Human Rights Watch» διαθέσει περισσότερα στοιχεία, που σχετίζονται με τις καταγγελλόμενες υποθέσεις και τα αποστέλλει στο Αρχηγείο της Ελληνικής Αστυνομίας, θα καταστεί εφικτό να καταλογισθούν, σε περίπτωση που αποδειχθούν ανάλογες πειθαρχικές ευθύνες κατά παντός και με οποιονδήποτε τρόπο υπαίτια εμπλεκόμενου σ' αυτές αστυνομικού.

Πέραν του εθνικού πλαισίου ελέγχου και διερεύνησης αιτιάσεων και καταγγελιών για παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων, ο Οργανισμός Ευρωπαϊκής Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής (Frontex), με βάση το Άρθρο 111 του Κανονισμού (ΕΕ) 1896/2019, όπως συμπληρώνεται από την σχετική Απόφαση του Εκτελεστικού Διευθυντή του Οργανισμού (ED Decision No R-ED-2016-106 της 06.10.2016), εφαρμόζει διαδικασία που καλείται «Μηχανισμός Καταγγελιών». Η εν λόγω διαδικασία, που είναι εθελοντική και ανώνυμη, παρέχει τη δυνατότητα σε υπηκόους τρίτων χωρών, οι οποίοι θεωρούν ότι τα δικαιώματά τους παραβιάστηκαν, από προσωπικό επιβολής του νόμου ή συνοριακής φύλαξης, το οποίο συμμετέχει σε Κοινές Επιχειρήσεις του Οργανισμού, να υποβάλουν καταγγελίες. Μία τέτοια καταγγελία μπορεί να εδράζεται στα άρθρα 18 (δικαίωμα ασύλου) και 19 (προστασία σε περίπτωση απομάκρυνσης, απέλασης και έκδοσης) του Χάρτη Θεμελιωδών Δικαιωμάτων της ΕΕ. Κατόπιν, τα Κ-Μ, των οποίων στέλεχος ενεπλάκη σε τυχόν περιστατικό παραβίασης,

οφείλουν να ενημερώσουν τον Frontex, περί εσωτερικών ερευνών, λήψης πειθαρχικών μέτρων κ.ο.κ.

Επιπλέον, δεν πρέπει να λησμονείται σε καμία περίπτωση η δράση των εθνικών Αρχών, για την διαφύλαξη της ζωής των μεταναστών που επιχειρούν παράνομη συνοριακή διέλευση, δια του ποταμού Έβρου. Προς επίρρωση αυτού, τονίζεται εκ νέου ότι το αστυνομικό προσωπικό, σε δεκάδες καταγεγραμμένα περιστατικά, υπερβαίνοντας το καλώς εννοούμενο υπηρεσιακό καθήκον, διέσωσε με κίνδυνο της ζωής του, σε ακραίες καιρικές συνθήκες, όπως επί παραδείγματι, πλημμύρες στον ποταμό Έβρο, εκατοντάδες παράνομους μετανάστες, σε κίνδυνο.

Τονίζεται για πολλοστή φορά ότι, ουδείς υπό κράτηση αλλοδαπός, που αιτείται διεθνή προστασία δεν επαναπροωθείται, έως ότου εξετασθεί και απορριφθεί η αίτησή του, σε πλήρη συμμόρφωση με το εσωτερικό και διεθνές δίκαιο και ιδίως με τις επιταγές της Σύμβασης της Γενεύης και τις διαδικασίες, που προβλέπονται στην Οδηγία 2013/32/ΕΕ, η οποία μεταφέρθηκε στην εθνική μας νομοθεσία με το Ν. 4636/2019, καθώς και την συναφή νομολογία του Συμβουλίου της Επικρατείας (Σ.τ.Ε.).

Κλείνοντας, θα ήθελα να τονίσω ότι οι αστυνομικές Υπηρεσίες και το προσωπικό τους, θα εξακολουθήσουν να επιχειρούν αδιαλείπτως, με επαγγελματισμό, σύννομα και με τη δέουσα ταχύτητα, λαμβάνοντας όλα τα απαραίτητα μέτρα για την αποτελεσματική διαχείριση του φαινομένου των προσφυγικών/μεταναστευτικών ροών, με τρόπο που να διασφαλίζει, αφενός τα δικαιώματα των ιδίων των αλλοδαπών, αφετέρου την προστασία των πολιτών, ιδίως των παραμεθόριων περιοχών πρώτης γραμμής εισόδου.

Με εκτίμηση
Δημήτριος ΜΑΛΛΙΟΣ

Υποστράτηγος
Προϊστάμενος Κλάδου Αλλοδαπών και
Προστασίας Συνόρων/ΑΕΑ

«Τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα»

Η Ελλάδα χρησιμοποιεί μετανάστες σε ρόλο αστυνομίας σε επαναπροωθήσεις

Οι ελληνικές δυνάμεις ασφαλείας χρησιμοποιούν υπηκόους τρίτων χωρών οι οποίοι επιβιβάζουν μετανάστες γυμνούς και ημίγυμνους σε μικρές λέμβους, τους οδηγούν στο μέσο του ποταμού Έβρου και τους σπρώχνουν με τη βία στο παγωμένο νερό εξαναγκάζοντάς τους να διασχίσουν το ποτάμι για να φτάσουν στην τουρκική όχθη.

Σύμφωνα με συνεντεύξεις που παραχώρησαν 26 Αφγανοί μετανάστες και αιτούντες άσυλο, 23 από τους οποίους επιστράφηκαν με συνοπτικές διαδικασίες μετά τη διέλευσή τους από τα τουρκικά σύνορα στην Ελλάδα το διάστημα μεταξύ Σεπτεμβρίου 2021 και Φεβρουαρίου 2022, η αναφορά «Τα πρόσωπά τους ήταν καλυμμένα» τεκμηριώνει τον τρόπο με τον οποίο οι ελληνικές αρχές τους επιτέθηκαν, τους γύμνωσαν και τους έκλειψαν πριν τους επαναπροωθήσουν. Επίσης, αποκαλύπτει ότι οι ελληνικές αρχές χρησιμοποιούν άνδρες, οι οποίοι φορούν συχνά μαύρα ενδύματα παραλλαγής και μπαλακλάβες για να καλύψουν τα πρόσωπά τους, και επιδίδονται σε αυτές τις καταχρηστικές πρακτικές. Οι άνδρες αυτοί φαίνεται να κατάγονται από τη Μέση Ανατολή ή τη Νότια Ασία.

Η αναφορά ζητά από την ελληνική κυβέρνηση να σταματήσει άμεσα όλες τις επαναπροωθήσεις από το έδαφός της, να σταματήσει άμεσα να χρησιμοποιεί υπηκόους τρίτων χωρών για συλλογικές απελάσεις και να εξασφαλίσει τη δίκαιη, ανθρώπινη και αξιοπρεπή μεταχείριση όλων των ανθρώπων που αναζητούν ένα ασφαλές περιβάλλον στην Ελλάδα. Ζητά από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή να κινήσει νομικές διαδικασίες κατά της Ελλάδας για την παραβίαση του κοινοτικού δικαίου που απαγορεύει τις συλλογικές απελάσεις, να συστήσει έναν ανεξάρτητο μηχανισμό παρακολούθησης των συνόρων προκειμένου να διερευνήσει ισχυρισμούς βίας στα σύνορα και να διασφαλίσει ότι η οικονομική στήριξη που αποστέλλεται στην Ελλάδα δεν χρησιμοποιείται για παραβιάσεις θεμελιωδών δικαιωμάτων. Ζητά από την Frontex, τον Ευρωπαϊκό Οργανισμό Συνοριοφυλακής και Ακτοφυλακής να ενημερώσει το Διοικητικό Συμβούλιο και τις ελληνικές αρχές για την πρόθεσή της να ενεργοποιήσει το άρθρο 46 του κανονισμού της, σύμφωνα με το οποίο ο οργανισμός έχει καθήκον να αναστείλει ή να παύσει επιχειρήσεις σε περίπτωση σοβαρών καταχρηστικών πρακτικών, εάν η Ελλάδα δεν προβεί σε σαφείς βελτιώσεις ώστε να σταματήσουν αυτές οι καταχρηστικές πρακτικές εντός τριών μηνών.

Γυναίκες μετανάστριες από το Αφγανιστάν κρατούν χαρτιά που γράφουν «Σταματήστε τις επαναπροωθήσεις» στη διάρκεια διαδήλωσης στην Αθήνα κατά της πρακτικής της Ελλάδας να επαναπροωθήει τους μετανάστες και τους αιτούντες άσυλο στα σύνορα με την Τουρκία, 6 Φεβρουαρίου 2022.

© 2022 Dimitris Aspiotis/Pacific Press/
LightRocket via Getty Images